

Н. П. Лобас

Oto jest Polska

Матеріали
підготовки
до співбесіди

на **Карту Поляка**

Telegram : @polskiagram

Centrum Języka i Kultury Polskiej «MojaPolska»
Центр польської мови і культури «MojaPolska»

OTO JEST POLSKA!

*Матеріали для підготовки
до співбесіди на Карту Поляка*

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Telegram : @polskigram

Лобас Н.

Л 68 *Oto jest Polska*. Матеріали для підготовки до співбесіди на Карту Поляка / Автор-укладач Лобас Н.П. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2020. — 88 с.

ISBN 978-966-10-6142-1

Посібник для тих, хто готується проходити співбесіду для отримання Карти Поляка, Карти побуту чи громадянства Республіки Польща. Містить основні відомості з історії, традиційної та сучасної культури, географії Польщі, а також необхідний словниковий матеріал для проходження співбесіди. Презентаційний і культурологічний матеріал подано у вигляді розповіді на співбесіді, що буде чудовою підказкою для здобувачів. У кінці міститься табличка з відмінюванням найчастіше вживаних польських дієслів, а також словничок складних слів, які трапляються в текстах.

Видання буде корисним для усіх, хто цікавиться польською мовою, історією та культурою.

УДК 811.162.1(035)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

© Н.П. Лобас, укладач, 2020

© Навчальна книга — Богдан, виключна

ліцензія на видання, оригінал-макет, 2020

ISBN 978-966-10-6142-1

ВСТУПНА ІНФОРМАЦІЯ

Співбесіда на Карту Поляка відбувається у формі розмови консула зі здобувачем і триває 10–15 хвилин. У процесі розмови здобувач повинен розповісти про себе та своє польське коріння (або інші підстави отримання Карти Поляка), обґрунтувати потребу в отриманні документу, а також продемонструвати рівень володіння польською мовою та орієнтування у польській історії, культурі, традиціях.

Питання консула можуть стосуватися найважливіших дат з історії Польщі, відомих поляків, визначних пам'яток чи національних символів. Консул може запитати, які польські свята і традиції збереглися у родині здобувача або навіть попросити заспівати колядку чи прочитувати гімн. Потрібно вміти чітко представити своє польське походження, а також пояснити, навіщо потрібна саме вам Карта Поляка або Карта побуту. Стосовно останньої, можливі також запитання про те, як ви плануєте своє майбутнє у Польщі, де будете жити і яким чином себе утримувати.

Навіть якщо ви недосконало володієте польською мовою чи не до кінця розбираєтеся в історичних датах і фактах, важливо намагатися говорити, показати своє щире зацікавлення та загальну орієнтацію в сучасному житті й культурі Польщі.

Telegram : @polskigram

ЧАСТИНА 1

1.1. АЛФАВІТ І ПРАВИЛА ЧИТАННЯ

Польська мова — це слов'янська мова, що виявляється передусім у схожості словника, а також у подібній структурі граматики. Але цілком покладатися на подібність теж не варто. Можна і помилитися. Є багато таких слів, що звучать подібно, навіть однаково, але значення у них різне. Наприклад, польське слово *pensja* (заробітна плата, пор. укр. пенсія — виплати непрацюючим людям похилого віку) або *spotykać się* (зустрічатися, пор. укр. — спотикається), *zapomnieć* (забути, пор. рос. запомнить — запам'ятати).

Ось ще найпоширеніші приклади таких слів:

- ◆ *dynia* — гарбуз, а не диня;
- ◆ *dywan* — килим, а не диван;
- ◆ *dużo* — багато, а не дуже (напр.: *bardzo dużo* — дуже багато);
- ◆ *gadać* — балакати, а не думати чи ворожити;
- ◆ *jutro* — завтра, а не ранок;
- ◆ *magazyn* — склад, а не магазин;
- ◆ *młodzieniec* — юнак, а не немовля;
- ◆ *ogon* — хвіст, а не вогонь;
- ◆ *owoc* — фрукт, а не овоч;
- ◆ *piłka* — м'яч, а не пилка;
- ◆ *puszka* — бляшана банка (напр., коли чи пива), а не гармата;
- ◆ *rozkaz* — наказ, а не розповідь;
- ◆ *sklep* — магазин, а не гробівець;
- ◆ *wcześnie* — рано, а не вчасно.

Наголос у польській мові завжди падає на **передостанній склад** (другий з кінця): *dziewczyna*, *podręcznik*, *autobus*, *metro*.

Укр.: *Дівчина іде по вулиці.*

Pol.: *Dziewczyna idzie po ulicy.*

Є винятки із цього правила, але їх незначна кількість. Напр.: *uniwersytet*, *czterysta*.

Польський алфавіт нараховує 32 букви. Більша частина з них вам відома, але є і особливі літери, властиві тільки польській мові. Специфічною є і польська вимова. З найбільшими труднощами стикаються українці при вимові м'яких шиплячих *ś* [шь], *ć* [чь], *dź* [джь]. Часто чуємо неправильну вимову у таких словах як *dzień* (дзень замість джень) чи *dziękuję* (дзенькую замість дженькуе).

A a [a] auto	Ą [ом / он] bąk	B b [б] bardzo	C c [ц] cyrk	Ć ć [чь] ćma	D d [д] dom	E e [e] Ewa	ę [ем/ен] bęben
F f [ф] fotel	G g [г] gest	H h [х] hymn	I i [i] iskra	J j [й] jajko	K k [к] komin	L l [ль] las	Ł ł [л'] łapa
M m [м] matka	N n [н] nos	ń [нь] koń	O o [о] okno	Ó ó [у] stół	P p [п] Polska	R r [р] rower	S s [с] słońce
Ś ś [шь] ślimak	T t [т] traktor	U u [у] ulica	W w [в] waffle	Y y [и] dym	Z z [з] zamek	Ż ż [жь] źródło	Ź ź [ж] źaba

У польській мові є також так звані **двознаки** — сполучення літер, які читаються, як один звук.

¹ Цей звук читається подібно до англійського [w], він утворюється тільки губами і звучить нечітко. Українцям легше вимовляти його, як твердий [л] або [в]; хоча ні перший, ні другий варіант вимови не є правильним.

sz [ш]	cz [ч]	szcz [шч]	ch [x]	dz [дз]	dź [дж]	dź [джь] dzi
szafa sześć szkoła zeszyt	czas kaczka czysty czytać	deszcz jeszcze szczotka szczery	mucha ucho chleb chłopak	dzwon chodzą dzwonić	dżem dżungla dżdżow- nica	dźwięk dźwig dziew- czyna dziad
rz [ж] на початку слова, в оточенні голосних, після дзвінких <i>b, d, g, w, j</i>			rz [ш] після глухих <i>p, t, k, ch</i>			
rzeka burza rzadko korzeń	brzeg drzewo grzyb wrzask spojrzenie	przerwa trzy krzyk chrzan				

Ось приклад прочитання польського тексту:

Polacy to ludzie zazwyczaj mili i gościnni, chętnie przyjmują gości. Polki to dobre gospodynie, szczerze i serdeczne. Na ulicach polskich miast turysta widzi uśmiechnięte i przyjazne twarze. «Gość w dom — Bóg w dom» — tak mówi znane polskie przysłowie.

Поляци то людже зазвичай мілі і гошчінні, хентне пшийму-йов гошчы. Полькі то добре господине, щере і сердечне. На улицах польських мяст туриста віджі ушьмехненте і пшиязне тваже. «Го-шьчь в дом — Буг в дом» — так муві знане польське пшислове.

1.2. ПОЛЬСЬКІ ЧИСЛІВНИКИ

Кількісні числівники будуть потрібні передусім, щоб правильно назвати вік.

0	zero	-	21	dwadzieścia jeden
1	jeden	rok	30	trzydzieści
2	dwa	lata	40	czterdzieści
3	trzy		50	pięćdziesiąt
4	cztery		60	sześćdziesiąt
5	pięć	lat	70	siedemdziesiąt
6	sześć		80	osiemdziesiąt
7	siedem		90	dziewięćdziesiąt
8	osiem		100	sto
9	dziewięć		200	dwieście
10	dziesięć		300	trzysta
11	jedenaście		400	czteryście
12	dwanaście		500	pięćset
13	trzynaście		600	sześćset
14	czternaście		700	siedemset
15	piętnaście		800	osiemset
16	szesnaście		900	dziewięćset
17	siedemnaście		1000	tysiąc
18	osiemnaście		2000	dwa tysiące
19	dziewiętnaście		5000	pięć tysięcy
20	dwadzieścia		100000	sto tysięcy

- ♦ *Ile Pan ma lat? — Mam czterdzieści cztery lata.*
- ♦ *Ile lat miała Pani babcia, kiedy została przesiedlona na Ukrainę? — Skończyła zaledwie trzy lata.*

Порядкові числівники потрібні для називання дат, що необхідно при презентації, описі свят та історичних подій.

Коли називаємо дату якоїсь події, до числівника додаємо закінчення — **ego: pierwszego, drugiego, ósmego**. У складених числівниках типу *dwadzieścia drugi* закінчення додаємо до обидвох частин: *dwudziestego drugiego, trzydziestego pierwszego*.

1	pierwszy	16	szesnasty
2	drugi	17	siedemnasty
3	trzeci	18	osiemnasty
4	czwarty	19	dziewiętnasty
5	piąty	20	dwudziesty
6	szósty	30	trzydziesty
7	siódmy	40	czterdziesty
8	ósmymy	50	pięćdziesiąty
9	dziewiąty	60	sześćdziesiąty
10	dziesiąty	70	siedemdziesiąty
11	jedenasty	80	osiemdziesiąty
12	dwunasty	90	dziewięćdziesiąty
13	trzynasty	100	setny
14	czternasty	1000	tysięczny
15	piętnasty	2000	dwutysięczny

- ◆ *Urodziłam się dwudziestego drugiego lutego tysiąc dziewięćset siedemdziesiątego trzeciego roku.*
- ◆ *Polska przystąpiła do NATO w tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym dziewiątym roku.*
- ◆ *Nasza rodzina obchodzi Boże Narodzenie dwudziestego piątego grudnia.*
- ◆ *Jedenasty listopada to Święto Niepodległości Polski.*

1.3. ПРЕЗЕНТАЦІЯ. МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ. КОНТАКТНІ ДАНІ

imię ім'я	Mam na imię Maria. Moja córka ma na imię Olga.
nazwisko прізвище	Moje nazwisko to Kowalczuk. Nazywam się Kowalczuk, Maria Kowalczuk. Kowalczuk to moje nazwisko odmeżowskie, z domu jestem Brzezińska.
pochodzenie походження narodowość національність	Z pochodzenia jestem Polką / Polakiem. Moja babcia była Polką. Mój pradziadek był Polakiem. Według dokumentów jestem Ukraincem / Ukrainką, ale mam polskie korzenie .
wieś — село miasto — місто rejon — район obwód — область	Mieszkam we wsi Romaniwka obwodu Tarnopolskiego. Moi dziadkowie urodzili się niedaleko Krzemieńca, w rejonie Krzemienieckim obwodu Tarnopolskiego . Mieszkam w Tarnopolu, ale moi rodzice mieszkają w obwodzie Lwowskim . Przyjechałem z miasta Skalat, obwodu Tarnopolskiego.
adres zamieszkania адреса проживання	Mieszkam w Tarnopolu, przy ulicy Zamkowej, 5, mieszkanie numer 15. Mój adres to: miasto Tarnopol, ulica Zamkowa, dom 5, mieszkanie 15.
numer telefonu номер телефону	Mój numer telefonu komórkowego +380971112233. Numer telefonu stacjonarnego 42 15 16, numer kierunkowy do Tarnopola 0352
adres e-mail електронна адреса	Adres mojej poczty elektronicznej k.kowal@gmail.com @ — małpka _ — podkreślenie . — kropka - — myślnik

1.4. НАЗВИ ЧЛЕНІВ РОДИНИ, НАЙПОШИРЕНІШІ ПРОФЕСІЇ

Слово **rodzina** у польській мові має вужче значення, ніж співзвучне йому українське «родина» і перекладається як «сім'я, найближчі родичі».

blizsza rodzina

mąż/małżonek чоловік	żona/małżonka дружина	małżeństwo подружжя
ojciec/tata батько / тато	matka/mama мати / мама	rodzice батьки
syn син	córka донька	dzieci діти
brat брат	siostra сестра	rodzeństwo брати та сестри
dziadek дідусь	babcia бабуся	dziadkowie дідусь і бабуся
wnuk внук	wnuczka внучка	wnuki внуки

dalsza rodzina

wujek дядько, брат матері	ciocia тітка
stryjek дядько, брат батька	
siostrzeniec син сестри	siostrzenica донька сестри
bratanek син брата	bratanica донька брата
kuzyn двоюридний брат	kuzynka двоюридна сестра
szwagier брат дружини/ чоловіка, чоловік сестри	szwagierka сестра чоловіка/ дружини

Сімейний стан:

chłopiec — niezony, kawaler хлопець — неodrужений, холостяк	dziewczyna — niezamężna, panna дівчина — незаміжня, неodrужена
mężczyzna — żonaty чоловік — odrужений	kobieta — zamężna (jaka?), mężatka (kto?) жінка — odrужена, заміжня жінка

Зразок тексту про своє коріння

Moja prababcia urodziła się w powiecie Lubelskim, a mój pradziadek na Śląsku. Ożenili się w 1935 roku i zamieszkali niedaleko Lubaczowa. Tam urodził się mój dziadek i jego rodzeństwo. W 1945 roku pradiadkowie zostali przesiedleni do obwodu Tarnopolskiego. Dziadek uczył się w Tarnopolu i w roku 1964 ożenił się z moją babcią. W roku 1969 urodziła się moja mama, która jest młodszym dzieckiem w rodzinie. Jej starszy brat, mój wujek, jest niezony i nie ma dzieci. Mama wyszła za mąż w 1990 roku. Mój tata też ma polskie korzenie, ponieważ jego dziadkowie byli Polakami. Jestem jedynaczką, nie mam ani siostry, ani brata. Jestem mężatką. Mój mąż jest Ukraińcem, ale szanuje moje polskie korzenie i chętnie uczestniczy w naszych rodzinnych uroczystościach.

Назви найпоширеніших професій та занять

agent nieruchomości — агент нерухомості
architekt — архітектор
bankowiec — працівник банку
bibliotekarka — бібліотекарка
businessmen — бізнесмен
dentysta — стоматолог
ekonomista — економіст
fryzjerka — перукарка
gospodyni domowa — домогосподарка, домогосподиня
komputerowiec — програміст
inżynier — інженер

- kasjer /ka** — касир /ка
kierownik działu — керівник відділу
kierowca — водій
konsultant — консультант
księgowy /a — бухгалтер /ка
kucharz — кухар
lekarz, lekarka — лікар /ка
listonosz — листоноша
mechanik — механік **menadżer** — менеджер
nauczyciel /ka — вчитель /ка
ochroniarz — охоронник
opiekunka — няня
pielęgniarka — медсестра
policjant — поліцейський
pracownik społeczny — соціальний працівник
przedstawiciel handlowy — торговий представник
sprzedawca, sprzedawczyni — продавець, продавчиня
wykładowca, wykładowczyni — викладач, викладачка
właściciel sklepu, firmy — власник магазину, фірми
uczeń, uczennica — учень, учениця
student /ka — студент /ка
bezrobotny /a — безробітний /а
emeryt /ka — пенсіонер /ка
- ◆ Mój ojciec **jest** architektem. Moja matka **pracuje jako** lekarka.
 - ◆ **Z zawodu jestem** nauczycielką, ale **pracuję jako** urzędniczka.
 - ◆ **Z wykształcenia** jestem księgową.
 - ◆ Mój mąż **ma własną firmę**, a ja **prowadzę księgowość**.
 - ◆ W Polsce **planujemy prowadzić działalność gospodarczą**.

1.5. КАЛЕНДАР

Дні тижня

poniedziałek — понеділок	przedwczoraj — позавчора
wtorek — вівторок	wczoraj — вчора
środa — середа	dzisiaj / dziś — сьогодні
czwartek — четвер	jutro — завтра
piątek — п'ятниця	pojutrze — післязавтра
sobota — субота	dzień — день
niedziela — неділя	tydzień — тиждень

- ◆ **Środa Popielcowa** to pierwszy **dzień** Wielkiego Postu.
- ◆ **Tłusty Czwartek** to ostatni **czwartek** przed Wielkim Postem.
- ◆ **Niedziela Palmowa** to ostatnia niedziela przed Wielkanocą.
- ◆ **Tydzień** ma siedem **dni**. **Miesiąc** ma cztery **tygodnie**.
- ◆ Znamy cztery **pory roku**: wiosna, lato, jesień, zima.

Назви місяців

styczeń — січень	w styczniu	stycznia
luty — лютий	w lutym	lutego
marzec — березень	w marcu	marca
kwiecień — квітень	w kwietniu	kwietnia
maj — травень	w maju	maja
czerwiec — червень	w czerwcu	czerwca
lipiec — липень	w lipcu	lipca
sierpień — серпень	w sierpniu	sierpnia
wrzesień — вересень	we wrześniu	września
październik — жовтень	w październiku	października
listopad — листопад	w listopadzie	listopada
grudzień — грудень	w grudniu	grudnia

- ◆ Urodziłem się pierwszego stycznia **tysiąc dziewięćset osiemdziesiątego szóstego roku**.
- ◆ Moja córka **urodziła się** drugiego maja **dwutysięcznego roku**.

ЧАСТИНА 2

Орієнтовна розповідь про себе

Dzień dobry. Nazywam się Maria Kowalczuk. Mam 35 lat. Przyjechałam z Tarnopola. Mieszkam tam ze swoją rodziną. Jestem mężatką, mam dwoje dzieci. Mój mąż ma na imię Anatolij. Ma 38 lat. Prowadzi własną firmę. Starszy syn Jarosław ma 12 lat, chodzi do szkoły, do szóstej klasy, córka Alina ma 3 lata i chodzi do przedszkola.

Z wykształcenia jestem nauczycielką języka angielskiego. Przed urodzeniem córki pracowałam w szkole, teraz jestem na urlopie wychowawczym, zajmuję się domem i dziećmi, trochę też pomagam mężowi, czasami udzielam korepetycji.

Mój mąż z wykształcenia jest menadżerem, ukończył Uniwersytet Ekonomiczny w Tarnopolu. Kilka lat temu założył firmę. Zajmuje się handlem materiałami budowlanymi. Ma partnerów w Polsce, często do Polski jeździ w sprawach. Mam starszą siostrę, Halinę. Ona ma 38 lat i mieszka z rodziną we Lwowie.

Z **pochodzenia** jestem Polką. Moi dziadkowie po stronie taty byli Polakami. Kowalczuk to moje nazwisko odmeżowskie, z domu jestem Zalewska. Mój ojciec nazywa się Roman Zalewski. Jego rodzice, to znaczy, mój dziadek i moja babcia, urodzili się i mieszkali całe życie w Złoczowie, w obwodzie Lwowskim. Oczywiście, mam dokumenty potwierdzające polskie pochodzenie dziadków. Dziadka Stanisława nie pamiętam, zmarł, gdy miałam trzy albo cztery lata. Ale babcię pamiętam bardzo dobrze, bardzo ją lubiłam. Niestety, też już nie żyje, zmarła 5 lat temu. Moi rodzice obecnie mieszkają w Złoczowie, w domu dziadków. Ja ukończyłam tam szkołę, ale na studia pojechałam do Tarnopola. Tu

poznałam męża i tu mieszkamy. Do moich rodziców oddajemy dzieci na wakacje, jeździmy tam też na święta.

Zawsze pamiętam o **moich polskich korzeniach**. Babcia, gdy jeszcze żyła, cały czas powtarzała, że jesteśmy Polakami, chociaż mieszkamy na Ukrainie. Babcia bardzo dobrze mówiła po polsku, w ostatnich latach do niej często przychodził ksiądz z kościoła i między sobą rozmawiali tylko po polsku. Tata już mówi gorzej. Ja trochę od babci się nauczyłam, pamiętam kilka przysłów, piosenek, wierszyków. Babcia Genia zawsze mówiła do nas z siostrą «Co za dużo, to niezdrowo» i «Mądry Polak po szkodzie». Śpiewała nam różne piosenki.

Już prawie dwa lata chodzę na kurs języka polskiego, bo chcę dobrze mówić po polsku. Kiedy jestem w domu, oglądam albo słucham różnych filmików na Youtube. Mąż przywozi mi z Polski «Dobre rady», «Vivę» i inne pisma dla kobiet. Staram się jak najwięcej czytać, niestety, nie mam do tego dużo czasu. Bardzo lubię też audiobooki, często ich słucham, na przykład, kiedy sprzątam w domu czy też gotuję jedzenie. Czasem też puszczam dzieciom bajki po polsku — świnkę Peppę czy też o żółwiku Franklinie. Mamy taką serię książeczek o Franklinie, czytamy dzieciom. Bardzo lubię taki kanał dla dzieci w Internecie Lulek.tv. Tam są różne filmiki edukacyjne, piosenki, gry. To super dla dzieci, ale i dla tych, kto uczy się języka też.

Bardzo lubię uczyć się polskiego, staram się jak najwięcej dowiedzieć o polskiej kulturze, obyczajach i współczesnym życiu, takim na co dzień. Chciałabym, by moje dzieci, jak dorosną, zwłaszcza syn, pojechały na studia do Polski, zapoznały się z Polską bliżej, bo to jest też i ich mentalność, ich kultura, mają to we krwi.

Mam krewnych w Polsce, na Śląsku, w okolicach Wrocławia. Podobno, tam mieszka kuzynka babci z rodziną. Ale niestety, już wiele lat nie podtrzymywaliśmy kontaktów, nie wiem dokładnie, gdzie mieszka ją. Na razie szukamy wzmianek o krewnych w archiwach, przeglądam różne strony w Internecie. Mam ogromną nadzieję, że ich znajdę i uda nam się wznowić nasze stosunki rodzinne.

Dlaczego ubiegam się o Kartę Polaka?

Po pierwsze, uważam się za Polkę i Karta Polaka będzie dokumentem, który potwierdza moją przynależność do narodu polskiego. Oprócz tego, posiadanie Karty Polaka w znacznym stopniu ułatwi przekroczenie granicy oraz pobyt w kraju. Planujemy spędzać wakacje i urlopy w Polsce, aby bliżej poznać kraj naszych przodków, tym bardziej, że Polska jest krajem bardzo pięknym i atrakcyjnym dla turystów. To fajne, że będziemy mieli bezpłatny wstęp do muzeów, bo takie wycieczki nie są tanie. Szukamy też jakichś kolonii czy obozów dla dzieci w Polsce.

Także Karta Polaka daje możliwość bezpłatnego kształcenia się w Polsce, można też ubiegać się o stypendia. To jest bardzo dobrze, ponieważ planujemy wysłać starszego syna do gimnazjum, a potem i na studia do Polski. No i ważne też, że Karta Polaka pozwala na legalną pracę i przy tym nie jest potrzebne zezwolenie na pracę. Obecnie rozważamy możliwość przeprowadzenia się do Polski na stałe. Wtedy będzie nam o wiele łatwiej znaleźć pracę.

ЧАСТИНА 3

Культура і традиції Польщі

Найважливіші свята польського календаря

1.11	Wszystkich Świętych — Усіх святих
2.11	Zaduszki — Задушні дні
	Adwent — Різдвяний піст
24.12	Wigilia — Святвечір
25.12	Boże Narodzenie — Різдво
31.12	Sylwester — переддень Нового року, новорічна ніч
6.01	Trzech króli — Трьох королів
рухоме	Tłusty Czwartek — Жирний четвер (останній четвер перед Великим постом)
рухоме	Środa Popielcowa — Попільна серeda (перший день Великого посту)
	Wielki Post — Великий піст
рухоме	Niedziela Palmowa — Вербна неділя
рухоме	Wielkanoc — Великдень
рухоме	Lany Poniedziałek — Обливний понеділок
рухоме	Zielone Świątki (Zesłanie Ducha Świętego) — Зелені свята
рухоме	Boże Ciało — Свято Євхаристії
15.08	Matki Boskiej Zielnej (Wniebowzięcie Maryi Panny) — Внебовзяття Діви Марії
11.11	Święto Niepodległości — День незалежності
1.05	Święto Pracy — День праці
2.05	Dzień Flagi — День прапора
3.05	Dzień Konstytucji — День Конституції
15.08	Święto Wojska Polskiego — День Польського Війська

3.1. РЕЛІГІЙНІ СВЯТА Й ОБРЯДИ

Co dotyczy dotrzymania polskich tradycji w mojej rodzinie. Jasne, że jest ich sporo. Do tych najważniejszych należą po pierwsze, **Zaduszki**. **Drugiego listopada** zawsze staramy się wyjechać na cmentarz, na groby dziadków i pradziadków, by zapalić tam znicze. Odkąd siebie pamiętam, zawsze tak musiało być. Szacunek do zmarłych, podtrzymywanie więzi rodzinnych to najważniejsza rzecz w każdej polskiej rodzinie.

Adwent jest szczególnym okresem dla naszej rodziny. Tradycyjnie wieszamy wieniec adwentowy na drzwiach wejściowych, staramy się przynajmniej raz w tygodniu wziąć udział w roratach. Roraty to pierwsza msza o wschodzie słońca w okresie adwentu, celebrowana ku czci Najświętszej Maryi Panny. Nazwa pochodzi od łacińskich słów pieśni często śpiewanej na ich początku.

24 grudnia, na polską Wigilię zawsze z mężem i dziećmi jedziemy do moich rodziców. Mama gotuje dwanaście postnych potraw, jak nakazuje tradycja. Obowiązkowo zawsze musi być coś z karpia. Zwyczaj to karp w galarecie albo smażony. Także pierogi z kapustą i grzybami, barszcz z uszkami (babcia robiła bardzo pyszny), groch z kapustą. Robimy też kutię i kompot z suszu. Przed kolacją dzielimy się opłatkiem, który rodzice przynoszą z kościoła. Według zwyczaju, zawsze zostawiamy jedno puste nakrycie dla zmarłych. Po kolacji tradycyjnie chodzimy na pasterkę. Pasterka to uroczysta msza odprawiana w kościele w noc Bożego Narodzenia.

Dzieci bardzo lubią święta u dziadków, bo ozdabiają choinkę zawsze dwa tygodnie przed Nowym Rokiem i już w grudniu dostają od dziadków prezenty. **Dwudziestego piątego grudnia, na Boże Narodzenie**, w moim domu zawsze się śpiewa kolędy. Ulubiona kolęda mojej babci to była *Bóg się rodzi*. Dla mnie ona jest za trudna, bardziej lubiłam, jak babcia śpiewała *Dzisiaj w Betlejem*. Pamiętałam tylko kilka pierwszych linijek. Ale w tym roku znalazłam ją w Internecie i się nauczyłam. Umiem na pamięć dwie pierwsze zwrotki i refren. Też bardzo mi się podoba *Cicha noc, święta noc*. Znam tę kolędę w kilku językach. Oczywiście, po polsku też.

Drugi dzień Bożego Narodzenia to świętego Szczepana.

Szóstego stycznia Polacy obchodzą **Trzech króli** — święto na pamiątkę trzech króli ze Wschodu, którzy przywieźli dary małemu Jezusowi. Ci królowie nazywali się Kacper, Melchior i Baltazar. Polacy w tym dniu idą do kościoła, święcą kredę i piszą na drzwiach wielkie litery K+M+B+rok, to znaczy Kacper, Melchior, Baltazar. Mama ostatnio kupuje taką specjalną naklejkę z literami i przykleja nad drzwiami. Dla mnie też kupuje, więc i my zawsze mamy taki napis.

Przed początkiem Wielkiego Postu, to znaczy w ostatni czwartek przed Wielkim Postem, zawsze musimy mieć w domu pączki, bo to jest **Tłusty Czwartek**. Czytałam kiedyś przysłowie, które bardzo mi się spodobało: «Powiedział Bartek, że dzisiaj Tłusty Czwartek, a Bartkowa uwierzyła, dobrych pączków nasmażyła». Babcia zawsze piekła i pączki i faworki. Moja mama zachowała ten przepis, ja też go mam.

Pierwszy dzień Wielkiego Postu to Środa Popielcowa, albo Popielec. Tak się nazywa dlatego, że w tym dniu ksiądz w kościele posypuje głowy wiernych popiołem na znak tego, że człowiek pochodzi z prochu i w proch zamieni się po śmierci.

Wielki Post trwa 40 dni.

Wielkanoc to święto ruchome. W 20____ roku obchodzimy Wielkanoc _____.

Niedziela przed Wielkanocą to **Niedziela Palmowa**. Tradycyjnie w tym dniu całą rodziną idziemy święcić palmy, to znaczy ozdobione gałązki wierzby. Pamiętam, babcia mówiła «Palma bije, nie ja biję, za tydzień Wielki Dzień, za sześć noc Wielkanoc!». I zawsze uderzała nas palmami. To święto obchodzi się na pamiątkę wjazdu Jezusa do Jerozolimy. A poświęcone wierzby zapewniają zdrowie i urodę na cały rok.

Po Niedzieli Palmowej zaczyna się **Wielki Tydzień**. W tych dniach w każdym polskim domu trwają przygotowania do świąt. Polacy mają kilka dawnych, ale bardzo ciekawych zwyczajów powiązanych z Wielkim Tygodniem. Mam na myśli takie obrzędy, jak topienie Judasza, pogrzeb żuru czy powieszenie śledzia.

Zwyczaj topienia Judasza polegał na topieniu kukły Judasza. Odbywało się to w Wielką Środę lub Wielki Czwartek i symbolizowało

zemstę na Judaszu za jego zdradę. Także w Wielki Czwartek trzeba było jeszcze przed wschodem słońca wykąpać się w zimnej wodzie. To zapewniało zdrowie i urodę na cały rok.

Natomiast w **Wielki Piątek** wieczorem lub w **Wielką Sobotę** rano odbywał się tak zwany pogrzeb żuru i wieszanie śledzia. Z domów wynoszono wtedy garnki z żurem i pojemniki ze śledziami. Żur wylewano albo głęboko z całym garnkiem zakopywano. To był taki symboliczny pogrzeb. Co dotyczy śledzia, wybierano najbardziej okazałego i wieszano albo przybijano go do drzewa. Symbolizowało to pożegnanie długiego okresu postu.

My w Wielki Piątek robimy kraszanki i pisanki. W Wielką Sobotę rano odwiedzamy Grób Pański w kościele, a wieczorem całą rodziną idziemy święcić koszyczki. Tradycyjnie do koszyczków wkładamy jajka, kiełbasę, szynkę, ser i masło, sól, chrzan, babę wielkanocną i wielkanocnego baranka.

W niedzielę rano, na **Wielkanoc**, o świcie idziemy na rezurekcję. Rezurekcja to uroczyste nabożeństwo w nocy albo o świcie na Wielkanoc. Po rezurekcji wracamy do domu i zasiadamy do wielkanocnego śniadania. Najpierw dzielimy się poświęconym jajkiem, a potem jemy święconkę. Po śniadaniu dzieci mają ulubioną zabawę — szukają po całym domu prezentów od zajączka. Zazwyczaj to jakieś słodczyce, jajka czekoladowe, które przedtem z mężem po cichu chowamy.

Najbardziej ulubiony dzień dla dzieci to, oczywiście, **Lany Poniedziałek**, kiedy można bezkarnie oblewać się wodą. W Polsce ten zwyczaj oblewania się wodą w Wielkanocny Poniedziałek nazywa się **śmiągus dyngus**. Wiem, że Polacy oblewają się też perfumami. Uważam jednak, że to nie jest najlepszy pomysł.

Pięćdziesiąt dni po Wielkanocy w kościele katolickim jest obchodzone Zesłanie Ducha Świętego albo Zielone Świątki. Tradycyjnie w tym dniu ozdabiamy dom zielenią. Nasza babcia zawsze mówiła: «Zielone Świątki, tatarak w kątki».

Sześćdziesiąt dni po Wielkanocy obchodzimy Boże Ciało. Jest to ważne święto kościelne. Wypada zawsze w czwartek, drugi czwartek po Zielonych Świątkach. W Polsce jest to dzień wolny od pracy i obchodzi

się bardzo uroczycie. Tego dnia, po nabożeństwie, po ulicach polskich miast idą uroczyste procesje. Te procesje zatrzymują się przy czterech specjalnie w tym celu przygotowanych ołtarzach, które mogą być nawet dosyć daleko od kościoła. Te ołtarze symbolizują cztery strony świata. Przy każdym ołtarzu czyta się odpowiedni fragment z Ewangelii. Same procesje też są bardzo piękne. Ludzie śpiewają odpowiednie piosenki, dzieci posypują drogę kwiatami. Czytałam o tym i oglądałam filmiki w Internecie, bardzo bym chciała zobaczyć na własne oczy. My w tym dniu staramy się uczestniczyć w nabożeństwie, ale niestety, nie zawsze to się udaje, bo u nas ten dzień nie jest wolny od pracy.

Piętnastego sierpnia katolicy obchodzą Wniebowzięcie Maryi Panny, lub jak jeszcze się mówi Matki Boskiej Zielnej. W Polsce jest to dzień wolny od pracy, ponieważ **15 sierpnia to też Święto Wojska Polskiego**, obchodzone na pamiątkę Bitwy Warszawskiej w 1920 roku (tak zwany Cud nad Wisłą), która się odbyła w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Tego dnia, jak nakazuje tradycja i jak to było zawsze u mnie w domu, święcimy wiązanki kwiatów i owoce. Bardzo bym chciała razem z rodziną odbyć w tym dniu pielgrzymkę do Częstochowy, na Jasną Górę, żeby zobaczyć cudowny obraz Matki Boskiej Częstochowskiej.

Oprócz tego, w polskim kalendarzu świąt są święta i mniej uroczyste obchodzone, ale też bardzo ważne ze względu na tradycję i kulturę narodu. To są na przykład:

- ◆ **Sylwester**, 31 grudnia i **Nowy Rok**, 1 stycznia;
- ◆ **Matki Boskiej Gromniczej**, 2 lutego (tradycyjnie święci się w tym dniu świece, babcia taką świeczkę nazywała gromnicą i zapalała podczas wielkich burz);
- ◆ **Wszystkich Świętych**, 1 listopada, dzień wolny od pracy;
- ◆ **Andrzejki**, 30 listopada (kiedyś w noc z 29 na 30 listopada dziewczyny wróżyły. Teraz to tylko dobra zabawa);
- ◆ **Barbórka**, 4 grudnia (to święto górników, które przypada na dzień świętej Barbary, opiekunki górników i żeglarzy);
- ◆ **Dzień Świętego Mikołaja**, 6 grudnia, nazywany potocznie mikołajkami. W tym dniu grzeczne dzieci dostają od Mikołaja prezenty.

3.2. ДЕРЖАВНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА ПОЛЬЩІ

Polskie święta narodowe

- 11.11** Jedenastego listopada Polacy obchodzą Narodowe **Święto Niepodległości**. Jest dniem wolnym od pracy.
- 1.03** Pierwszy marca to Narodowe **Święto Żołnierzy Wyklętych** poświęcone upamiętnieniu żołnierzy antykomunistycznego i niepodległościowego podziemia.
- 1.05** Pierwszy maja to **Święto Pracy**. Jest dniem wolnym od pracy.
- 2.05** Drugiego maja w Polsce jest obchodzony **Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej**.
Tego samego dnia obchodzony jest **Dzień Polonii i Polaków za Granicą**. Drugi maja nie jest dniem wolnym od pracy, jednak wielu Polaków bierze w ten dzień urlop, ze względu na to, że ta data jest jedyną w kalendarzu występującą pomiędzy dwoma dniami wolnymi od pracy.
- 3.05** Trzeciego maja obchodzi się Święto Narodowe Trzeciego Maja — **dzień Konstytucji**, uchwalonej w roku 1791.
- 1.08** Pierwszy sierpnia to Narodowy **Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego**.
- 15.08** Piętnastego sierpnia obchodzi się **Święto Wojska Polskiego**, obchodzone na pamiątkę Bitwy Warszawskiej w 1920 roku (tak zwany Cud nad Wisłą), w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Święto to przypada w dzień ustawowo wolny od pracy, ponieważ 15 sierpnia jest również liturgicznym świętem Wniebowzięcia Matki Bożej.

3.3. НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ ПОЛЬЩІ: ПРАПОР, ГЕРБ І ГІМН

Polskie symbole narodowe

Polskie symbole narodowe to **flaga, godło i hymn**.

Polska **flaga** jest biało-czerwona. Biała na górze i czerwona na dole.

Polskie godło to biały orzeł na czerwonym tle w złotej koronie. W okresie PRLu orzeł był bez korony, którą przywrócono w 1989 roku.

Historia polskiego godła, zarówno jak pierwszej stolicy Polski (Gniezno), jest powiązana ze znaną *legendą o trzech braciach* — *Lechu, Czechu i Rusie i białym orle, którego gniazdo znalazł Lech*.

Polski hymn nazywa się **Mazurek Dąbrowskiego** i jest ściśle związany ze znaną postacią historyczną Janem Henrykiem Dąbrowskim.

Generał Jan Henryk Dąbrowski to polski bohater narodowy. Po III rozbiórce Rzeczypospolitej znaczna liczba polskich żołnierzy wyemigrowała do Francji i Włoch. W styczniu 1797 we Włoszech Dąbrowski utworzył tak zwane Legiony Polskie, to znaczy polskie formacje wojskowe, których celem była walka o niepodległość.

Początkowo **Mazurek Dąbrowskiego** był pieśnią Legionów Polskich. Od roku 1927 jest oficjalnym hymnem państwowym. Autorem tekstu jest współtwórca Legionów Polskich Józef Wybicki, autor melodii nieznany.

Aktualny tekst hymnu składa się z czterech zwrotek i refrenu. Pierwotna wersja Wybickiego miała 6 zwrotek.

Pierwsza zwrotka przypomina o III rozbiórce Polski i wyraża patriotyzm i wiarę w odzyskanie niepodległości. W drugiej zwrotce (trzeciej w rękopisie Wybickiego) autor wyraził przekonanie, że z pomocą Bonapartego żołnierze, idąc z zachodu poprzez rzekę Wartę i południa poprzez Wisłę, przywrócą niepodległość Polsce. Trzecia zwrotka (druga według oryginalnego rękopisu) wspomina o Stefanie Czarnieckim, dowódcy polskim w czasie potopu szwedzkiego. Ostatnia przedstawia obraz Polaków na Ojczyźnie, którzy słuchają, jak grają tarabany, co oznacza zbliżenie polskiego wojska. (Taraban to duży bęben, używany w wojsku polskim do nadawania taktu w marszu oraz w bitwach do przekazywania rozkazów. Taraban jest wspomniany w czwartej zwrotce polskiego hymnu).

W hymnie są wspomniane takie znane postacie historyczne:

- ◆ generał **Jan Henryk Dąbrowski**, twórca Legionów Polskich (w nazwie *Mazurek Dąbrowskiego* oraz w refrenie: Marsz, marsz Dąbrowski...);
- ◆ **Stefan Czarniecki**, polski dowódca w czasie najazdu Szwedów na Polskę, tak zwanego *potopu szwedzkiego*. 14 grudnia 1658 ka-

waleria polska pod wodzą Stefana Czarnieckiego przepłynęła się przez cieśninę morską w Danii. Wydarzenie to zostało uwiecznione przez Józefa Wybickiego w *Mazurku Dąbrowskiego* (Trzecia zwrotka: Jak Czarniecki do Poznania po szwedzkim zaborze dla Ojczyzny ratowania wrócim się przez morze);

- ◆ (w wersji Wybickiego, w ostatniej zwrotce) **Tadeusz Kościuszko** jako przywódca sławnej bitwy pod Racławicami, którą Kościuszko, mając przewagę liczebną, wygrał w wielkim stopniu dzięki udziałowi tzw. kosynierów, to znaczy żołnierzy pieszych, najczęściej chłopów uzbrojonych w kosy;
- ◆ **Napoleon Bonaparte**. Umożliwił Polakom walkę o odzyskanie niepodległości, zgodził się na utworzenie Legionów Polskich we Włoszech. Polacy liczyli na jego pomoc przy odzyskaniu niepodległości. Wzmianka o nim jest w drugiej zwrotce hymnu (Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę, będziemy Polakami, dał nam przykład Bonaparte, jak zwyciężać mamy).

Tekst hymnu

MAZUREK DĄBROWSKIEGO

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski,
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,

Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Już tam ojciec do swej Basi

Mówi zapłakany:

«Słuchaj jeno, pono nasi

Biją w tarabany.»

Marsz, marsz, Dąbrowski...

3.4. ТРИ СТОЛИЦІ ПОЛЬЩІ

Trzy stolice Polski

Gniezno (województwo Wielkopolskie)

Pierwszą stolicą Polski było miasto Gniezno. O założeniu Gniezna, a także o powstaniu godła Polski — białego orła na czerwonym tle — opowiada znana polska legenda o trzech braciach Lechu, Czechu i Rusie i białym orle. Z Gniezmem powiązane także bardzo ważne wydarzenie z polskiej historii jak Zjazd Gnieźnieński, który się odbył w 1000 roku. W wyniku zjazdu została utworzona metropolia Gnieźnieńska — pierwsza metropolia kościelna w Polsce podległa wyłącznie papieżowi. Tym samym została potwierdzona pełna samodzielność Polski.

Kraków

W roku 1041 król Kazimierz Odnowiciel przeniósł stolicę do Krakowa, ponieważ dotychczasowa stolica państwa, Gniezno, było zrujnowane i spustoszone.

Warszawa

Rok 1596 jest uważany za datę przeniesienia stolicy do Warszawy. Zrobił to król Zygmunt III Waza ze względu na jej wygodne położenie w centrum kraju. Do dziś w Warszawie na Placu Zamkowym stoi kolumna Zygmunta, która jest najstarszym świeckim pomnikiem w Warszawie.

3.5. ПОЛЬСЬКІ ПАТРІОТИЧНІ ПІСНІ

Polskie piosenki patriotyczne

Dwie znane pieśni patriotyczne konkurowały z *Mazurkiem Dąbrowskiego* o miano polskiego hymnu. To *Rota* i *Boże, coś Polskę...*

Rota — wiersz Marii Konopnickiej napisany w 1908 roku. Muzykę do wiersza skomponował Feliks Nowowiejski. Pieśń zaczyna się od słów *Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród / Nie damy pogrześć mowy! / Polski my naród, polski lud, / Królewski szczep Piastowy*. Każda zwrotka kończy się słowami *Tak nam dopomóż Bóg! / Tak nam dopomóż Bóg!*

Boże, coś Polskę ... — to polska, katolicka pieśń religijna. Pieśń zaczęła funkcjonować w obiegu jako pieśń konspirantów, a po klęsce powstania listopadowego stała się manifestacją uczuć patriotycznych.

Bogurodzica jest najstarszą polską pieśnią religijną, jednocześnie jest to najstarszy zachowany polski tekst poetycki. Jej najstarszy zapis pochodzi z początku VI wieku. To modlitwa do Maryi i do Chrystusa. *Bogurodzica* pełniła rolę hymnu państwowego, a także pieśni bojowej rycerstwa polskiego.

Czerwone maki na Monte Cassino — polska pieśń wojskowa związana z bitwą o Monte Cassino w czasie drugiej wojny światowej.

3.6. НАЙВАЖЛИВІШІ ПАМ'ЯТКИ І ТУРИСТИЧНІ МІСЦЯ. ЛЕГЕНДИ ТА ПЕРЕКАЗИ

Niemal z każdym wielkim miastem Polski są powiązane interesujące legendy, historie. Każde miasto ma swoje atrakcje, zabytki, swoją wizytówkę.

Warszawa

Warszawa leży na Mazowszu, nad Wisłą. To stolica i największe miasto Polski. **Herbem miasta jest syrenka**, z którą wiąże się wiele legend. Na przykład o tym, że *mieczem i tarczą syrena broni mieszkańców miasta przed niebezpieczeństwem*. Inna legenda mówi, że Warszawa

wa zawdzięcza swoją nazwę imionom rybaka Warsa i jego żony Sawy, którzy kiedyś mieszkali nad Wisłą.

W drugiej połowie XV wieku miasto zaczęło pełnić ważne funkcje w kraju. Od 1574 roku odbywały się tu elekcje królów polskich. Rok 1596 jest uważany za datę przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy przez króla Zygmunta III Wazę. Druga wojna światowa to najtragiczniejszy okres w dziejach miasta. Straty, które poniosła stolica, były ogromne. Większość zabytków warszawskich to rekonstrukcje albo odbudowane na gruzach objekty. Ale wszystko sprawia wrażenie autentyczności i Warszawa jest miastem niezwykle atrakcyjnym i pełnym ciekawych miejsc. W polskiej stolicy każdy turysta musi zobaczyć Stare Miasto, Plac Zamkowy z Zamkiem Królewskim i kolumną Zygmunta, park Łazienkowski z Pałacem na Wodzie i pomnikiem Chopina, Pałac Kultury i Nauki. I to tylko mała część warszawskich zabytków.

Zwiedzanie Warszawy warto zacząć od **Placu Zamkowego**, na którym znajduje się słynna **kolumna Zygmunta**. Wzniesiona w 1644 kolumna Zygmunta jest najstarszym świeckim pomnikiem w Warszawie.

Zamek Królewski był rezydencją królewską, miejscem obrad sejmu, centrum administracyjnym i kulturalnym kraju. Początki Zamku Królewskiego sięgają XIV w. We wrześniu 1944 r. Zamek został wysadzony przez wojska niemieckie. Dopiero w roku 1984 został udostępniony dla turystów. Obecnie pełni funkcje muzealne i reprezentacyjne.

Stare Miasto, inaczej **Starówka**, jest pełne ciekawych zabytków. To tu stoi pomnik **Syrenki**, która jest herbem stolicy. Druga syrenka znajduje się nad Wisłą. Na Starym Mieście, przy ulicy Świętojańskiej jest **katedra św. Jana**. To szczególny kościół w historii Polski. Tutaj koronowano niektórych królów i pochowano wielu wybitnych Polaków, jak na przykład Stanisław August Poniatowski, ostatni król Polski czy też Gabriel Narutowicz, pierwszy prezydent Polski. Na Starówce znajduje się również **kościół św. Krzyża**. To w jego filar została wmurowana urna z sercem Chopina zgodnie z ostatnią wolą artysty.

Łazienki Królewskie to najpiękniejszy warszawski park, który został założony w XVIII wieku przez ostatniego króla Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego. Tu stoi przepiękny Pałac na Wodzie, który był

letnią rezydencją króla. W Łazienkach niedaleko od wejścia głównego znajdują się pomnik Fryderyka Chopina, wielkiego polskiego kompozytora i pianisty. To najbardziej znany polski monument na świecie. Pomnik, wykonany z brązu, przedstawia polskiego kompozytora siedzącego pod wierzbą płaczącą. W sezonie letnim, w każdą niedzielę, odbywają się tu Koncerty Chopinowskie.

Jeszcze jeden bardzo znany zabytek Warszawy to **Pałac Kultury i Nauki**, powojenny prezent od Związku Radzieckiego, jeden z symboli stolicy. Pałac stanowił «dar narodu radzieckiego dla narodu polskiego» i został wybudowany w latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Jest to najwyższy budynek w Warszawie. W sylwestrową noc roku 2000 na 42 piętrze pałacu został odświeżony Zegar Milenijny. Jest to trzeci co do wielkości zegar w Europie.

Pałac w **Wilanowie** jest powiązany z postacią króla Jana III Sobieskiego. Pałac został wzniesiony w latach 1681–1696 dla króla i jego żony, królowej Marii Kazimiery, znanej w historii jako królowa Marysieńka.

Cmentarz Powązki to zabytkowa nekropolia w Warszawie. Spoczywają na nim wielcy artyści, aktorzy, malarze, politycy i znani Polacy, między innymi — w Alei Zasłużonych — pisarka Maria Dąbrowska, poeci Leopold Staff, Zbigniew Herbert, noblista Władysław Reymont.

Kraków

Kraków był drugą po Gnieźnie stolicą Polski. I do dziś jest uważany za kulturalną i oświatową stolicę kraju. Z Gniezna do Krakowa stolicę przeniósł król Kazimierz Odnowiciel w roku 1041. Pierwszym królem koronowanym na Wawelu był Władysław Łokietek. Nawet gdy stolicą państwa została Warszawa, koronacje królów Polski odbywały się nadal w Krakowie. Kraków to miasto niezwykle atrakcyjne dla turystów. Z nim są powiązane liczne legendy, na przykład o smoku Wawelskim, Lajkoniku, hejnale Mariackim czy też wieżach kościoła Mariackiego.

Najsłynniejszym miejscem Krakowa jest, oczywiście, **Wawel**. Wawel to wzgórze nad Wisłą, na którym znajduje się **Zamek Królewski**. W Zamku można oglądać, na przykład, Reprezentacyjne Komnaty

Królewskie, ozdobione oryginalnymi **arrasami**, sprowadzonymi przez Zygmunta Augusta z Brukseli. Bardzo piękny jest renesansowy **dziedziniec**, otoczony krużgankami. Oprócz tego, na Wawelu znajduje się słynna **Katedra Wawelska**, miejsce koronacji i pochowania królów polskich, a także wielu bohaterów narodowych i zasłużonych Polaków. W Krypcie Wieszczów Narodowych spoczywają Adam Mickiewicz i Juliusz Słowacki. W Katedrze znajdują się sarkofagi króla Jana III Sobieskiego, królowej Marii Kazimiery, króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego i innych.

Na dzwonnicy Katedry Wawelskiej jest zawieszony **Dzwon Zygmunt** — najsłynniejszy i największy polski dzwon. Ufundowany przez Zygmunta I Starego i nazwany jego imieniem, dzwon Zygmunt bije tylko w najważniejsze święta i uroczystości kościelne i narodowe.

Z Wawelem jest powiązana jedna z najbardziej znanych polskich legend — o **Smoku Wawelskim**. *Ta legenda opowiada o tym, jak za czasów panowania króla Kraka pod Wawelem, w wielkiej jaskini zamieszkał smok, który pożerał młode dziewczyny. Żaden rycerz nie mógł go pokonać. Aż pewnego razu do króla przyszedł młody szewczyk, powiedział, że wie, jak pokonać smoka i poprosił o owcę i siarkę. Szewczyk wypchał owczą skórę siarką, zaszył ją i podrzucił pod Smoczą Jamę. Smok zżarł tę owcę i siarka zaczęła go strasznie palić. Potwór pobiegł do Wisły i zaczął pić. Pił tak długo, aż pękł.*

Do dziś smok wawelski jest jednym z symboli Krakowa, a u stóp Wawelu, koło jaskini, zwanej Smoczą Jamą, znajduje się ogromna figura Smoka.

Drugie miejsce, które warto zwiedzić w Krakowie to **Rynek Główny**.

Rynek Główny to jeden z największych rynków w Europie. Po środku Rynku znajdują się tak zwane **Sukiennice** — zabytkowa budowla, służąca pierwotnie do handlu sukniem (od tego pochodzi ich nazwa). Sukiennice zachowały do dziś charakter handlowy. Można tam kupić pamiątki, wyroby z srebra i bursztynu, stroje ludowe. Na piętrze znajduje się Galeria Polskiego Malarstwa i Rzeźby XIX wieku.

Naprzeciwko Sukiennic, w północno-wschodniej części placu stoi chyba najważniejsza i najbardziej rozpoznawalna świątynia Krakowa

Kościół Mariacki. Uwagę przyciągają dwie wieże, różniące się między sobą. Ich historię opowiada jeszcze jedna znana krakowska *legenda o dwu braciach*, którzy budowali wieże kościoła: *młodszy brat północną, a starszy południową. Starszy brat pracował szybko i starannie, więc po pewnym czasie jego wieża zaczęła przewyższać wieżę młodszego. Ten nie chciał dopuścić, aby starszy zyskał większą sławę i zamordował go. Dokończył budowę wieży północnej, a południowa pozostała niedokończona. Z czasem jednak młodszego brata zaczęły dręczyć wyrzuty sumienia i on rzucił się z wieży.*

Z wieżami kościoła Mariackiego powiązana jest także **legenda o hejnale mariackim**. Hejnał Mariacki to melodia, grana co godziny na cztery strony świata z wyższej wieży Kościoła Mariackiego. Kiedyś to był sygnał, żeby otworzyć lub zamknąć bramę miasta. Teraz to jeszcze jeden symbol Krakowa, powiązany z bogatą historią tego miasta. Ta melodia jest grana na trąbce i zawsze się urywa na połowie. To pamiątka o wydarzeniach trzynastego wieku, kiedy Kraków był atakowany przez Tatarów. *Legenda opowiada, że pewnego razu, kiedy miasto jeszcze spało, Tatarzy zblizali się do Krakowa. Trębacz na wieży to zauważył i zaczął grać na trąbce, żeby mieszkańcy się obudzili i przygotowali do walki. Dzięki niemu miasto zostało uratowane, ale sam trębacz, grając, zginął od strzały tatarskiej. Dlatego hejnał nigdy nie jest dokończony.*

W kościele Mariackim znajduje się słynny **ołtarz Wita Stwosza**, arcydzieło sztuki rzeźbiarskiej. Jest to największy oraz najpiękniejszy gotycki ołtarz w Europie. Ołtarz jest wykonany z drewna i przedstawia sceny z życia Matki Bożej.

Na krakowskim Rynku Głównym znajduje się również **pomnik Adama Mickiewicza**, zwany przez krakowian Adasiem, także **Wieża Ratuszowa** i mały **kościółek św. Wojciecha**.

Jedna z dwunastu ulic, odchodzących od Rynku, prowadzi do **Bramy Floriańskiej i Barbakanu**. To są pozostałości po murach obronnych, dawniej otaczających Stare Miasto. Na początku dziewiętnastego wieku na miejscu fortyfikacji powstały **Planty** — miejski park, miejsce wypoczynku i spacerów zarówno krakowian, jak i gości miasta.

W roku 1364 w Krakowie z fundacji Kazimierza III Wielkiego została założona pierwsza w Polsce i druga w Europie wyższa uczelnia — **Akademia Krakowska**. Odnowiona przez Władysława Jagiełłę z fundacji Jadwigi Andegaweńskiej. W 1817 roku uniwersytetowi nadano nazwę Jagielloński, by podkreślić jego związki z tą dynastią.

Oprócz tego, w Krakowie warto zwiedzić zabytkową żydowską dzielnicę **Kazimierz**, **kopiec Kościuszki**, **Teatr Stary** i wiele innych ciekawych miejsc.

Wrocław

Wrocław to czwarte co do wielkości i jedno z piękniejszych miast w Polsce. W mieście znajduje się wiele przepięknych zabytków: **Wrocławski Rynek** należący do największych dawnych placów targowych w Polsce wraz z **Ratuszem**, **Plac Solny**, **ostrów Tumski** (pierwotnie wyspa na Odrze, która dała początek miastu, najstarsza zamieszкана część miasta. Obecnie zabytkowa dzielnica Wrocławia) oraz **Zoo**, najstarsze i najbogatsze w Polsce.

Wrocławska **Hala Stulecia** to unikatowe miejsce na mapie Polski. Zaprojektowana przez wybitnego miejskiego architekta Maksa Berga, została uznana za jedno z największych dzieł architektury XX wieku. W 2006 roku została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Wizytówką Wrocławia są wrocławskie **krasnale**, ukryte w wielu punktach miasta. Każdy krasnal ma swoje imię i robi coś charakterystycznego.

Toruń jest znany z tego, że właśnie tu się urodził Mikołaj Kopernik. Ale także słynne są toruńskie pierniki.

Łódź to stolica polskiego kina. Tu się znajduje Łódzka Szkoła Filmowa oraz Aleja Gwiazd Łódzkiej Drogi Sławy.

W **Sopocie** przy ulicy Bohaterów Monte Cassino znajduje się tzw. Krzywy Domek. Jest to jeden z najciekawszych i najbardziej oryginalnych budynków na świecie.

Zakopane jest nazywane zimową stolicą Polski. To najwyżej położone miasto w Polsce znajduje się w Tatrach, najwyższej części polskich Karpat, u stóp góry Giewont. To centrum narciarstwa i taternictwa, unikatowy zabytek kulturalny.

W **Opolu** od 1963 roku odbywa się Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej.

Częstochowa to cel pielgrzymek wielu chrześcijan, ponieważ tu, w klasztorze jasnogórskim, pod opieką ojców paulinów znajduje się cudowny **obraz Matki Boskiej Częstochowskiej**, zwany Czarną Madonną. Częstochowa pełni rolę duchowej i religijnej stolicy Polski.

Jeszcze jedną wspaniałą atrakcją turystyczną Polski jest tak zwany **Szlak Orlich Gniazd**, to znaczy turystyczna trasa, która łączy cały szereg dawnych zamków i warowni, położonych na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Większość z tych zamków, określanych mianem Orlich Gniazd z powodu ich położenia, powstała za panowania Kazimierza Wielkiego. Zamki miały strzec granicy Królestwa Polskiego oraz jego stolicy, Krakowa, głównie przed najazdem Czechów od strony Śląska. Najbardziej interesującymi i malowniczymi Orlimi Gniazdami są na tej trasie ruiny zamków w Smoleniu, Ogrodzieńcu, Morsku, Bobolicach (obecnie zrekonstruowane), Mirowie i Olsztynie pod Częstochową.

Wśród innych ciekawych zabytków Polski należy wspomnieć też **Dąb Bartek** i **kopalnie soli w Wieliczce**.

Dąb Bartek stanowi jedną z największych atrakcji turystycznych Gór Świętokrzyskich. Jest największym i najstarszym znanym w Polsce drzewem. Ma obecnie 30 metrów wysokości i liczy około tysiąca lat. Z historią dębu związane jest wiele legend. Według niektórych z nich w cieniu dębu odpoczywali Bolesław Krzywousty i Jan III Sobieski.

Kopalnia soli w Wieliczce wpisana jest na listę światowego dziedzictwa UNESCO. To najstarsze na ziemiach polskich przedsiębiorstwo solne, którego początki sięgają średniowiecza. Z Wieliczką jest powiązana **legenda o wianie świętej Kingi**. *Ta legenda opowiada*

o żonie króla Bolesława Wstydliwego. Kiedy król prosił o rękę Kingę, węgierską królową, podarował jej piękny pierścionek zaręczynowy. Kinga chciała przysłużyć się swojej nowej ojczyźnie, dlatego nie pragnęła otrzymać w posagu złota ani szlachetnych kamieni, poprosiła ojca jedynie o sól, by podarować ją swym przyszłym poddanym. Ojciec spełnił prośbę swej córki i podarował jej kopalnię. Kinga wrzuciła do tej kopalni swój pierścionek zaręczynowy i wkrótce razem z dużym orszakiem wyruszyła do Polski, na dwór Bolesława. Po ślubie Kinga poleciła górnikom szukać soli. Znalaziono ją w Wieliczce niedaleko Krakowa. Kiedy zaczęto kopać, z pierwszej bryły soli wypadł pierścionek królowej. W taki sposób Kinga sprowadziła sól do Polski. Od tej pory Wieliczka słynie ze swoich kopalni soli.

3.7. ТРАДИЦІЙНА І СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

Tradycyjna polska kuchnia

Tradycyjna polska kuchnia jest bogata, smaczna i różnorodna.

Po pierwsze, do tradycyjnych dań należy zaliczyć te gotowane z okazji świąt religijnych. Na Wigilię gotuje się karp, barszcz z uszkami, pierogi z grzybami, kapustą, groch z kapustą, makiełki i inne postne potrawy. Na Wielkanoc w całej Polsce przygotowuje się barszcz biały lub żurek. Te dwie wielkanocne zupy różnią się tym, że żurek ma być przygotowywany na zakwasie z mąki żytniej, a barszcz biały — z mąki pszennej. Podaje się również białą kiełbasę, jajka i chrzan. Wielkanocne wypieki to oczywiście mazurek, makowiec i baba wielkanocna. Na Tłusty Czwartek nie może zabraknąć pączków i faworków.

Oprócz tego, do tradycyjnej polskiej kuchni należą:

Żurek — zupa ugotowana na zakwasie z mąki razowej. Podawana z wędlinami i jajkiem gotowanym na twardo.

Bigos — duszona kapusta z mięsem. Do klasycznego polskiego bigosu daje się kapustę kiszoną, kapustę surową, kilka rodzajów mięsa,

wędlinę, a także suszone grzyby i suszone śliwki. Zgodnie z tradycją, najsmaczniejszy jest po kilku dniach, wielokrotnie podgrzewany.

Tatar — potrawa z surowej wołowiny, mielonej i przyprawianej, podawanej z surowym żółtkiem i cebulą.

Pierogi z różnymi nadzieniami. Na przykład, pierogi ruskie (z twarogiem i ziemniakami), z grzybami, kapustą, mięsem lub na słodko — z owocami czy słodkim serem.

Do **codziennych dań** współczesnej kuchni polskiej należą też różniejsze zupy (kapuśniak, krupnik, grochówka, rosół, pomidorowa, ogórkowa), kotlet schabowy z ziemniakami i surówką, kluski, kopytka, naleśniki, placuszki ziemniaczane, gołąbki i inne. Wśród deserów popularne są sernik, szarlotka, kremówka, budyń.

Do elementów **POLSKIEJ KULTURY** należą też tańce narodowe, piosenki ludowe oraz współczesna sztuka (muzyka, literatura, malarstwo, kino).

Tańce narodowe

Polonez. To najbardziej znany polski taniec. Pierwotnie był tańcem dworskim. Wielką popularność zdobył zwłaszcza po ekranizacji *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. To właśnie polonez kończy tę produkcję Andrzeja Wajdy, gdzie polonez tańczy polska szlachta na zaręczynach głównych bohaterów Tadeusza i Zosi. Tradycyjnie polonezem w Polsce zaczynają się studniówki — bale przedmaturalne w polskich szkołach, które odbywają się w przybliżeniu sto dni przed maturą. Najbardziej znany polski polonez to *Pożegnanie Ojczyzny* Ogińskiego.

Inne znane polskie tańce to **mazurek** (w rytmie mazurka został napisany hymn Polski *Mazurek Dąbrowskiego*, stąd właśnie ta nazwa), **oberek** i **kujawiak**.

Piosenki ludowe

W każdej rodzinie śpiewane są piosenki ludowe, zaczynając od kołysanek. Najbardziej znane kołysanki to *Wlazł kotek na płotek* i *Na Wojtusia z popielnika iskiereczka mruga*. Znane polskie piosenki ludowe to *Szła dziewczeczka do laseczka*, *Lipka*, *Ty pójdziesz górą...* Śpiewa się także piosenek biesiadnych, jak na przykład *Pije Kuba do Jakuba*. Po-

wszechnie znana jest *Sto lat, sto lat*, którą się śpiewa na urodzinach, imieninach, weselach i podobnych imprezach. Na Boże Narodzenie śpiewane są oczywiście kolędy (Np., *Cicha noc*, *Bóg się rodzi*, *Dzisiaj w Betlejem*).

Współczesna muzyka

Wśród współczesnych piosenkarzy najbardziej znana jest chyba Maryla Rodowicz. Bardzo popularni są też Marek Grechuta, Anna Maria Jopek, Kasia Kowalska, zespoły *Perfekt*, *Ich troje*, teraz bardzo popularny *Enej* i inne. Bardzo oryginalnym zjawiskiem jest polska muzyka disco polo, która była bardzo popularna w latach 90 ubiegłego stulecia i teraz znów zaczyna cieszyć się popularnością.

Obecnie w Polsce istnieje mnóstwo rozgłośni radiowych, w tym też tych, które nadają przez Internet. W nich można posłuchać najnowszych polskich i zagranicznych przebojów, a także aktualnych wiadomości z kraju. To są, na przykład, RMF FM, Radio Zet, Radio Trójka i inne.

Polska prowadzi bardzo aktywne życie kulturalne i festiwalowe. Najbardziej znane i tradycyjne festiwale odbywają się w Opolu, Sopocie, Warszawie, Kostrzynie nad Odrą (festiwal Woodstock) i in.

Bogata jest współczesna **literatura polska**. Na całym świecie znany jest polski pisarz fantasta Stanisław Lem, autor niejednokrotnie ekranizowanej powieści *Solaris*, autorka świetnych kryminałów Joanna Chmielewska, bardzo popularny jest Janusz Leon Wiśniewski, autor głośnej powieści *Samotność w sieci* i wiele innych.

Wśród znanych współcześnie artystów polskich należy wymienić także **malarzy** Jacka Yerkę (prawdziwe nazwisko Kowalski) i Rafała Olbińskiego.

ЧАСТИНА 4

Найважливіші дати з історії Польщі

Najważniejsze daty z historii Polski

Polska ma bardzo trudne i bogate dzieje. To jest kraj o niezwykle ciekawych i często tragicznych losach. Ani w szkole, ani na studiach nie miałam historii Polski, ale lubię historię, lubię czytać książki i artykuły na tematy historyczne i staram się czytać jak najwięcej. Niestety, nie znam polskiej historii doskonale, ale potrafię wymienić najważniejsze, według mnie, daty i wydarzenia.

- 966**
Mieszko I,
chrzest Polski
W roku 966 książę Mieszko I ochrzcił Polskę (przyjął chrzest i poślubił czeską księżniczkę Dąbrówkę)
- 1025**
Bolesław
Chrobry,
pierwszy król
W roku 1025 Bolesław Chrobry zostaje koronowany na króla polskiego. Był to pierwszy król Polski.
- 1041**
Kazimierz
Odnowiciel,
stolica w
Krakowie
W roku 1041 król Kazimierz Odnowiciel przeniósł stolicę do Krakowa, ponieważ dotychczasowa stolica państwa, Gniezno, było zrujnowane i spustoszone.
- 1226**
Konrad
Mazowiecki,
sprowadził
Krzyżaków
W roku 1226 książę Konrad Mazowiecki sprowadził Krzyżaków (Zakon Krzyżacki) do Polski, aby pomogli mu w podboju i chrystianizacji pogańskich Prusów, którzy często napadali na ziemie księcia Konrada. Ale z czasem Krzyżacy zaczęli zagrażać bezpieczeństwu Polski.

1364
Kazimierz Wielki,
Akademia
Krakowska
W roku 1364 król Kazimierz Wielki ufundował, to znaczy założył, Akademię Krakowską, znaną dzisiaj jako Uniwersytet Jagielloński.
To był ostatni monarcha z dynastii Piastów na tronie polskim. O tym królu się mówi, że zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną. Panowanie Kazimierza Wielkiego przyniosło wielkie zmiany cywilizacyjne na ziemiach polskich.

1385
Krewska Unia
Władysław
Jagiello
W roku 1385 Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie jednoczą się przeciwko wspólnemu wrogowi — Krzyżakom. Rok później Władysław Jagiełło zasiada na tronie polskim jako król i mąż królowej Jadwigi Andegaweńskiej.

Jadwiga
Jadwiga, święta, królowa Polski, żona Władysława Jagiełły. Przyczyniła się do odnowienia Akademii Krakowskiej.

15.07.1410
Bitwa pod
Grunwaldem
W 1410 roku odbyła się bitwa pod Grunwaldem — bitwa między Krzyżakami a połączonymi siłami polsko-litewskimi. To jedna z największych bitew średniowiecza, która skończyła się zwycięstwem wojska polsko-litewskiego pod przewodnictwem Władysława Jagiełły.

Jan Matejko,
obraz Bitwa pod
Grunwaldem
Jeden z najbardziej znanych polskich malarzy, Jan Matejko, namalował obraz poświęcony temu wydarzeniu.

1454–1466
wojna
trzynastoletnia
Wojna trzynastoletnia to wojna między zakonem krzyżackim a Polską, zakończona II pokojem toruńskim.

1569
Unia Lubelska
W 1569 w Lublinie została zawarta unia lubelska. Dwa suwerenne państwa, Polska i Litwa, połączyły się w jeden organizm polityczny. Powstało największe mocarstwo w Europie — Rzeczpospolita Obojga Narodów na czele z jednym wspólnym monarchą i wspólnym sejmem.

1572
zmarł Zygmunt August

W roku 1572 zmarł ostatni król z dynastii Jagiellonów Zygmunt August. Król nie pozostawił po sobie potomków. Dlatego po jego śmierci zaczyna się okres królów elekcyjnych.

1596
Zygmunt III Waza, przeniesienie stolicy do Warszawy

Rok 1596 jest uważany za datę przeniesienia stolicy do Warszawy. Zrobił to król Zygmunt III Waza ze względu na jej wygodne położenie w centrum kraju. Do dziś w Warszawie na Placu Zamkowym stoi kolumna Zygmunta, która jest najstarszym świeckim pomnikiem w Warszawie.

1655–1660
potop szwedzki

Lata 1655-1660 to lata tak zwanego potopu szwedzkiego, to znaczy najazdu Szwedów na Polskę, kiedy król Karol X zajmuje Kraków i Warszawę. Wojna skończyła się pokojem zawartym w roku 1660 w Oliwie.

Henryk Sienkiewicz, Trylogia

O tych wydarzeniach pisał znany polski pisarz, noblista Henryk Sienkiewicz w powieści Potop, drugiej części Trylogii — cyklu powieści historycznych (do Trylogii wchodzi także powieści Ogniem i mieczem oraz Pan Wołodyjowski). Wszystkie części Trylogii zostały ekranizowane.

12.09.1683
odsiecz Wiedeńska, Jan III Sobieski

12 września 1683 roku odbyła się bitwa Wiedeńska, inaczej nazywana Odsiecz Wiedeńska. Bitwa została stoczona pod Wiedniem między wojskami polsko-austriacko-niemieckimi pod dowództwem króla Jana III Sobieskiego a armią Imperium Osmańskiego. Zakończyła się klęską Osmanów.

Trzy rozbiory Polski

1772,
Austria, Rosja i Prusy

Pierwszy rozbiór Polski odbył się w 1772 roku. W nim brały udział Austria, Rosja i Prusy.

1793,
Rosja i Prusy

Drugi rozbiór Polski odbył się w 1793 roku, w nim brały udział Rosja i Prusy.

1795,
Austria, Rosja i Prusy

Trzeci rozbiór Polski odbył się w 1795 roku. W nim brały udział Austria, Rosja i Prusy. Bezpośrednią przyczyną III rozbioru stało się powstanie kościuszkowskie. Po trzecim rozbiorze państwo Polskie na 123 lata zniknęło z mapy Europy. Rzeczpospolita przestała istnieć, ale pozostał naród, język i tradycja. Zaborcy zlikwidowali państwowość polską, lecz nie potrafili zlikwidować polskości.

3.05.1791
Konstytucja

3 maja 1791 roku została przyjęta przez sejm Konstytucja, nazywana wtedy Ustawą Rządową. Była to pierwsza nowoczesna, spisana konstytucja w Europie a druga na świecie po Stanach Zjednoczonych. Wśród wielu ważnych dla rozwoju państwa rzeczy, Konstytucja 3 maja zapewniała wszystkim obywatelom równość wobec prawa, ustanawiała dziedziczność tronu, gwarantowała wolność wyznania, znosiła prawo liberum veto.

24.03.1794
insurekcja kościuszkowska

24 marca 1794 roku wybuchło powstanie kościuszkowskie, inna nazwa to insurekcja kościuszkowska. To było polskie powstanie narodowe przeciw Rosji i Prusom, które zostało spowodowane II rozbiorem Polski. Na czele powstania stał Tadeusz Kościuszko.

Tadeusz Kościuszko

Tadeusz Kościuszko to polski bohater narodowy zasłużony w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych i walczący o niepodległość Polski. Został ogłoszony Najwyższym Naczelnikiem powstania z władzą dyktatorską. 24 marca 1794 roku na krakowskim Rynku Kościuszko zaprzysiął akt powstania.

bitwa pod Raclawicami

To w trakcie powstania Kościuszkowskiego odbyła się słynna bitwa pod Raclawicami, którą Kościuszko, mając przewagę liczebną, wygrał w wielkim stopniu dzięki udziałowi tzw kosynierów, to znaczy żołnierzy pieszych, najczęściej chłopów uzbrojonych w kosy. Niestety, powstanie kościuszkowskie skończyło się klęską. Po upadku powstania Austria, Prusy i Rosja dokonały III rozbioru Polski. Rzeczpospolita zniknęła z mapy Europy.

29–30.11.1830
Powstanie
listopadowe

W noc 29 listopada 1830 roku wybuchło Powstanie Listopadowe — powstanie narodowe przeciw Rosji, trwające od 29 listopada 1830 do października 1831. Po długich walkach powstanie skończyło się klęską. Ostatecznie powstanie zostało stłumione przez Rosjan jesienią 1831 roku.

Podczas Powstania Listopadowego narodziło się hasło Za wolność waszą i naszą, które towarzyszyło Polakom w walce o wolność i niepodległość w ciągu następnych lat.

Emilia Plater

Jedną z najbardziej znanych postaci związanych z Powstaniem Listopadowym jest Emilia Plater. Bohaterka narodowa Polski, hrabianka, wslawiła się jako jedna z niewielu kobiet w oddziałach powstańczych. Sylwetka Emilii Plater została utrwalona przez poetów, między innymi przez Adama Mickiewicza w wierszu Śmierć pułkownika.

22.01.1863
Powstanie
styczniowe

22 stycznia 1863 roku wybuchło Powstanie Styczniowe — ostatnie wielkie powstanie narodu polskiego przeciwko zaborcom. Było największym polskim powstaniem narodowym, spotkało się z poparciem międzynarodowej opinii publicznej. Miało charakter wojny partyzanckiej, zakończyło się klęską powstańców.

Eliza Orzeszkowa
Maria Dąbrowska

Wydarzenia Powstania Styczniowego pozostawiły trwały ślad w polskiej literaturze, między innymi w twórczości znanych polskich pisarek Elizy Orzeszkowej (powieść Nad Niemnem) i Marii Dąbrowskiej (powieść Noce i Dnie).

11.11.1918
niepodległość

Jedenasty listopada 1918 roku jest uważany za datę odzyskania przez Polaków niepodległości. Ta data jest umowna. Została wybrana jako pamiątka odzyskania faktycznej niepodległości przez Polskę (formalnie niepodległość została ogłoszona 7 października). W tym dniu cała władza została przekazana Józefowi Piłsudskiemu, który został Naczelnikiem Państwa.

Józef Piłsudski

Józef Piłsudski to polski działacz społeczny i niepodległościowy, żołnierz, polityk. W latach 1918–1922 naczelnik państwa, pierwszy marszałek Polski.

15.08.1920,
Cud nad Wisłą

15 sierpnia 1920 roku odbyła się Bitwa Warszawska, zwana też Cudem nad Wisłą. Była jedną z trzech najważniejszych bitew XX wieku.

Wojsko Polskie zatrzymało pod Warszawą i zwyciężyło milionową nawałę Armii Czerwonej. Ta bitwa zdecydowała o zachowaniu niepodległości przez Polskę i zatrzymała rozszerzenie komunizmu na Europę Zachodnią.

1.09.1939
początek II wojny
światowej

1 września 1939 roku atakiem na polski półwysep Westerplatte rozpoczęła się II wojna światowa. Bez wypowiedzenia wojny Niemcy przekroczyli granicę i zaatakowali Polskę od zachodu, z północy i od południa.

19.04.1943
powstanie
w getcie
warszawskim.

19 kwietnia 1943 roku to data wybuchu powstania w Getcie Warszawskim. Getto warszawskie było zamkniętą i otoczoną murem dzielnicą Warszawy, w której uwięziono Żydów. Z getta wywożono ludzi do obozu zagłady w Treblince. 19 kwietnia 1943 roku w getcie wybuchło zbrojne powstanie, które trwało do połowy maja i skończyło się upadkiem. Dzielnica przestała istnieć.

Roman Polański,
Pianista.
Władysław
Szpilman

W roku 2002 wyszedł na ekrany film w reżyserii Romana Polańskiego, znanego polskiego reżysera, pod tytułem Pianista. Ten film oparty na autobiograficznej książce Władysława Szpilmana, polskiego kompozytora i pianisty żydowskiego pochodzenia. Akcja filmu rozgrywa się w Warszawie w latach II wojny światowej i pokazuje losy Warszawskiego getta i jego mieszkańców. Film otrzymał wiele nagród na międzynarodowych festiwalach, m.in. zdobył 3 Oscary (za reżyserię, rolę męską, scenariusz).

1.08.1944
Powstanie
Warszawskie

1 sierpnia 1944 roku o godzinie 17.00 wybuchło Powstanie Warszawskie, zbrojne wystąpienie w okupowanej przez Niemców Warszawie, zorganizowane przez Armię Krajową. Powstanie trwało 63 dni i zakończyło się klęską strony polskiej. Stolica została zniszczona. Do końca wojny około 85% miasta leżało w gruzach. Mimo upadku Powstanie Warszawskie przeszło do historii jako przykład walki patriotycznego polskiego społeczeństwa, jako przykład ofiarności i bohaterstwa w walce o wolność.

1952–1989
PRL

W latach 1945–1989 Polska była państwem niesuwerennym, pozostającym pod dominacją Związku Radzieckiego i rządzonym przez władze komunistyczne. W latach 1945–1952 państwo funkcjonowało pod nazwą Rzeczpospolita Polska, od roku 1952 i do roku 1989 jako PRL tzn Polska Republika Ludowa.

16.10.1978
Jan Paweł II
(Karol Wojtyła)

16 października 1978 roku kardynał Karol Wojtyła został wybrany na papieża i przyjął imiona Jan Paweł II. Święty Jan Paweł II (1920–2005), świeckie imię Karol Wojtyła — arcybiskup Krakowski, od roku 1978 papież, także poeta i filozof, zwany papieżem podróźnikiem, ponieważ w czasie bycia papieżem odwiedził 129 krajów.

Lato, 1980
strajki w Polsce

Latem 1980 roku Polskę ogarnęła cała fala strajków i manifestacji. Przełomowe znaczenie miał strajk w Stoczni Gdańskiej. Do Stoczni przyłączyło się wiele innych zakładów.

Związek
Zawodowy
Solidarność.
Lech Wałęsa

Powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Solidarność na czele z Lechem Wałęsą, liderem sierpniowego strajku w Gdańsku. W 1981 roku do Solidarności należało blisko 10 mln osób.

13.12.1981
stan wojenny

13 grudnia 1981 generał Wojciech Jaruzelski wprowadza stan wojenny. Na ulicach pojawiły się czołgi, wyłączono telefony, zawieszono działalność wszystkich organizacji, oprócz partii komunistycznej. Chociaż bezpośredni opór został złamany, aktywnie działało podziemie, zwłaszcza podziemna prasa. Trwało też podziemne życie kulturowe. Stan wojenny został zniesiony w roku 1983.

Czerwiec, 1989
pierwsze
wolne wybory
parlamentarne

W czerwcu 1989 roku zostały przeprowadzone pierwsze wolne wybory parlamentarne, na których Solidarność zdobyła 99 ze 100 miejsc w senacie i wszystkie możliwe miejsca w sejmie.

Grudzień, 1990
wybory
prezydenckie

W grudniu 1990 roku odbyły się wolne wybory prezydenckie, w których zwyciężył Lech Wałęsa.

Lech Wałęsa

Lech Wałęsa to jeden z najbardziej znanych na całym świecie Polaków, obok papieża Jana Pawła II. W latach 1990-1995 pełnił rolę prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Założyciel Związku Solidarność. Otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla w 1983 roku. Miał ogromny wkład w obalenie komunizmu w Polsce i na świecie.

12.03.1999
NATO

12 marca 1999 Polska zostaje członkiem NATO.

1.05.2004
Unia Europejska

Od 1 maja 2004 roku Polska jest krajem członkowskim Unii Europejskiej.

10.04.2010
katastrofa
samolotu pod
Smoleńskiem

10 kwietnia 2010 odbyła się katastrofa samolotu prezydenckiego pod Smoleńskiem. Wraz z prezydentem Lechem Kaczyńskim zginęło wielu przedstawicieli władz, dowódcy armii, duchowni.

ЧАСТИНА 5

Видатні поляки

5.1. ПОЛЬСЬКІ КНЯЗИ Й КОРОЛІ, КОРОЛІВСЬКІ ДИНАСТІЇ. ВИБОРНІ КОРОЛІ. ПРЕЗИДЕНТИ

Książęta i królowie polscy. Polskie dynastie królewskie. Królowie elekcyjni

Pierwszy władca polski to książę Mieszko I, który dokonał chrztu Polski.

Pierwszy król Polski to Bolesław Chrobry, który został koronowany na króla w roku 1025.

Ostatni król Polski to Stanisław August Poniatowski.

Inni znani władcy Polski to też:

Z dynastii Piastów

- ◆ **Kazimierz Odnowiciel** — przeniósł stolicę z Gniezna do Krakowa.
- ◆ **Bolesław Krzywousty** — w 1138 roku wydał **testament**, w którym zawarte było podzielenie Polski na dzielnice. Przy czym Małopolska nie była podzielona i dziedziczona była przez Seniora (to znaczy najstarszego syna).
- ◆ **Władysław Łokietek** — w roku 1320 koronowany w Krakowie, zjednoczył Polskę po rozbiciu dzielnicowym.
- ◆ **Kazimierz Wielki** — ostatni król z dynastii Piastów. O tym królu się mówi, że zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną.

Dynastia Andegawenów

- ◆ **Królowa Jadwiga**, która posiadała tytuł król Polski. Została kanonizowana. Żona Władysława Jagiełły. Przyczyniła się do odnowienia Akademii Krakowskiej.

Dynastia Jagiellonów

- ◆ **Władysław Jagiello**. Założyciel dynastii Jagiellonów, mąż królowej Jadwigi. Jego najważniejsze dokonania to Krewska Unia, bitwa pod Grunwaldem, odnowienie Uniwersytetu w Krakowie.
- ◆ **Władysław III Warneńczyk**, syn Władysława Jagiełły. W wieku 20 lat zginął w bitwie pod Warną.
- ◆ **Zygmunt II August** — ostatni król z dynastii Jagiellonów.

Królowie elekcyjni

Wolna elekcja to jest wybór króla. Na elekcji szlachta głosowała województwami w obecności posłów, którzy odnosili jej głosy do senatu. Pierwszym królem elekcyjnym w Polsce był **Henryk Walezy**.

Najbardziej znani królowie elekcyjni to:

- ◆ **Zygmunt III Waza**. To on zdecydował o przeniesieniu stolicy z Krakowa do Warszawy w roku 1596.
- ◆ **Jan III Sobieski**. Pod jego dowództwem w 1683 roku odbyła się bitwa Wiedeńska, zwana także Odsieczą Wiedeńską, która skończyła się klęską Osmanów i zatrzymała ekspansję Turków w Europie.
- ◆ **Stanisław August Poniatowski**, ostatni król Polski. Był jednym z głównych twórców Konstytucji 3 Maja, która została przyjęta w roku 1791. Podczas jego panowania były również dokonane trzy rozbiory Polski — w latach 1772, 1793 i 1795.

Prezydenci Polski

- ◆ **Gabriel Narutowicz** — pierwszy prezydent Polski. Został wybrany w roku 1922. Kilka dni po objęciu urzędu, Narutowicz został zastrzelony.

Prezydenci Polski po roku 1989

- ◆ **Wojciech Jaruzelski** — prezydent PRLu (Polskiej Republiki Ludowej).
- ◆ **Lech Wałęsa** od roku 1990 do 1995. Pierwszy demokratycznie obrany prezydent. Założyciel Związku Solidarność. Otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla w 1983 roku. Miał ogromny wkład w obalenie komunizmu w Polsce i na świecie.
- ◆ **Aleksander Kwaśniewski**, 1995–2005. Był prezydentem państwa przez dwie kadencje.
- ◆ **Lech Kaczyński**, 2005–2010. Zginął 10 kwietnia 2010 roku w katastrofie samolotu prezydenckiego pod Smoleńskiem. Wraz z prezydentem zginęło wielu przedstawicieli władz, dowódcy armii, duchowni.
- ◆ **Bronisław Komorowski**, 2010–2015.
- ◆ **Andrzej Duda**. Jest prezydentem Polski od 6 sierpnia 2015 i do dziś.

5.2 НОБЕЛІВСЬКІ ЛАУРЕАТИ

Nobliści Polscy

- Maria Skłodowska-Curie**
1903, fizyka
1911, chemia
- W roku 1903 polska uczona Maria Skłodowska-Curie razem z mężem Pierre'em Curie dostała Nagrodę Nobla z fizyki.
- W roku 1911 Szwedzka Akademia Nauk przyznała Marii drugą, tym razem samodzielną Nagrodę Nobla z chemii. Została pierwszym człowiekiem wyróżnionym tą nagrodą dwukrotnie i pierwszą kobietą laureatką Nobla w dziedzinie chemii. Była też pierwszą kobietą profesorem na paryskiej Sorbonie.

- Henryk Sienkiewicz**
1905, literatura
- W roku 1905 polski pisarz Henryk Sienkiewicz dostał Nagrodę Nobla z literatury.
- Henryk Sienkiewicz to jeden z najpopularniejszych pisarzy XX w. Sławę przyniosły Sienkiewiczowi wielkie powieści historyczne. Znana jest *Trylogia* — cykl z trzech powieści: *Pan Wołodyjowski*, *Potop*, *Ogniem i mieczem*. Wszystkie zostały ekranizowane przez najlepszych polskich reżyserzy, jak na przykład, Jerzy Hoffman, twórca filmu *Ogniem i mieczem*. Głównym argumentem do przyznania Nagrody Nobla stała się powieść *Quo Vadis (Dokąd idziesz)* o czasach rzymskiego cesarza Nerona i pierwszych chrześcijanach.
- Władysław Reymont**
1924, literatura
- W 1924 roku literacką Nagrodę Nobla dostał Władysław Reymont za powieść *Chłopi*, która pokazuje życie ludzi na wsi. Powieść jest podzielona na cztery części odpowiednio do czterech pór roku. *Chłopi* należą do najbardziej znanych w świecie dzieł literatury polskiej.
- Czesław Miłosz**
1980, literatura
- W roku 1980 Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury dostał Czesław Miłosz, polski poeta, prozaik, eseista, historyk literatury i tłumacz. Jest zdobywcą wielu nagród. Nagrodę Nobla dostał za całokształt twórczości. Zmarł w 2004 roku w Krakowie.
- Lech Wałęsa**
1983, Nagroda Pokojowa
- W roku 1983 Pokojową Nagrodę Nobla dostał Lech Wałęsa.
- Lech Wałęsa to jeden z najbardziej znanych na całym świecie Polaków, obok papieża Jana Pawła II. W latach 1990–1995 pełnił rolę prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Założyciel Związku *Solidarność*. Miał ogromny wkład w obalenie komunizmu w Polsce i na świecie.

Józef Rotblat
1995, Nagroda
Pokojoła

W roku 1995 Pokojową Nagrodę Nobla otrzymał Józef Rotblat — polski fizyk i radiobiolog, współtwórca pierwszej bomby atomowej. Współzałożyciel i lider pacyfistycznego ruchu naukowców *Pugwash* [czytaj: pagłosz].

Do śmierci podkreślał swoje związki z polskością, od 1966 był członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Nauk.

Wisława
Szyborska
1996, Literatura

W roku 1996 Nagrodę Nobla z literatury otrzymała jedna z najbardziej znanych i popularnych polskich poetek XX i początku XXI wieku Wisława Szymborska. Obecnie jest przyznawana coroczna międzynarodowa Nagroda Poetycka imienia Wisławy Szymborskiej za książkę poetycką wydaną po polsku. Nagroda została założona na życzenie samej poetki.

Olga Tokarczuk,
2018, Literatura

W roku 2019 (ale za rok 2018) literacką nagrodę Nobla dostała polska pisarka Olga Tokarczuk. Olga Tokarczuk otrzymała Nobla «za narracyjną wyobraźnię połączoną z encyklopedyczną pasją». Najważniejszym literackim argumentem na jej korzyść stała się powieść «Księgi Jakubowe», przetłumaczona na wiele języków świata. Do października 2019 r. ukazały się 193 tłumaczenia książek Olgi Tokarczuk. Jest odbierana na świecie jako ważny demokratyczny głos we współczesnej Polsce. Olga Tokarczuk urodziła się w powiecie zielonogórskim, w województwie lubuskim. Ukończyła psychologię na Uniwersytecie Warszawskim. Po studiach pracowała jako psychoterapeutka. Pierwsze opowiadania opublikowała pod pseudonimem «Natasza Borodin». Inne znane utwory Tokarczuk to powieść «Bieguni», 2007 r., «Prowadź swój pług przez kości umarłych», 2009 r., «Professor Andrews w Warszawie» i «Wyspa», 2018 r. Niektóre utwory Tokarczuk doczekały się ekranizacji. Jest zdobywczynią wielu nagród Nike, laureatką tegorocznej Międzynarodowej Nagrody Bookera. Honorowa obywatelka Wrocławia.

5.3 ЛЮДИ МИСТЕЦТВА, НАУКОВЦІ, СПОРТСМЕНИ, СВЯТІ ОПІКУНИ ПОЛЬЩІ

5.3.1. Znani literaci polscy

Literatura polska jest bardzo bogata. Polscy twórcy zdobyli cztery literackie Nagrody Nobla, ale istnieją także inni wybitni pisarze, znani na całym świecie.

Adam Mickiewicz

Wybitny polski poeta epoki Romantyzmu. Jeden z trzech wieszczów polskich (obok Juliusza Słowackiego i Zygmunta Krasińskiego). Jest autorem wierszy, ballad i romansów, ale także większych poematów. Najbardziej znane jego dzieło to poemat, epopeja narodowa *Pan Tadeusz*. Poemat doczekał się kilku adaptacji filmowych, z których najbardziej znanym jest film w reżyserii **Andrzeja Wajdy** z 1999 roku. W tymże roku ukazała się płyta CD pod tytułem *Zakochany Pan Tadeusz*, która zawiera 12 fragmentów z poematu, recytowanych przez aktora, wykonawcę głównej roli w filmie, **Michała Żebrowskiego**. Jeden z najbardziej znanych pomników Adama Mickiewicza znajduje się w Krakowie, na Rynku Głównym. *Pod Adasiem* to ulubione miejsce spotkań krakowian i gości miasta.

Juliusz Słowacki

Jeden z trzech wieszczów narodowych — najwybitniejszych pisarzy epoki Romantyzmu — obok Adama Mickiewicza i Zygmunta Krasińskiego. Urodził się w Krzemieńcu, obecnie to miasto rejonowe w obwodzie Tarnopolskim na Ukrainie. Przedstawiciel tak zwanej ukraińskiej szkoły polskiego romantyzmu. Pisał wiersze, ballady, dramaty i poematy.

Maria Konopnicka i Eliza Orzeszkowa

To są znane polskie pisarki XIX wieku. **Maria Konopnicka** pisała wiersze i nowele, ale najbardziej znana jest jako autorka powieści dla dzieci *O krasnoludkach i sierotce Marysi*. Maria Konopnicka jest pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie. **Eliza Orzeszko-**

wa to znana polska nowelistka i powieściopisarka. Najbardziej znany jej utwór to powieść *Nad Niemnem*.

Stanisław Lem

Ze współczesnych polskich literatów należy wymienić też **Stanisława Lema**. To jeden z najbardziej znanych pisarzy science fiction. Teksty Lema były niejednokrotnie ekranizowane, a powieść *Solaris* doczekała się aż dwu adaptacji filmowych autorstwa znanych reżyserów Andrieja Tarkowskiego i Stevena Soderbergha. Stanisław Lem urodził się we Lwowie, a zmarł w 2006 roku w Krakowie.

Polscy nobliści w dziedzinie literatury: Henryk Sienkiewicz, Władysław Reymont, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska.

5.3.2. Muzycy

Fryderyk Chopin

Jest najbardziej znanym polskim kompozytorem i pianistą. Kompozytor doby romantyzmu, wprowadził rewolucyjne zmiany w świecie muzyki fortepianowej. Urodzony w Żelazowej Woli niedaleko Warszawy, większość życia spędził w Paryżu, tam zmarł i został pochowany. Ale urna z sercem Chopina została wmurowana w filar kościoła św. Krzyża w Warszawie zgodnie z ostatnią wolą artysty. Jeden z najbardziej znanych utworów Fryderyka Chopina to *Etiuda Rewolucyjna*. W Warszawskich Łazienkach Królewskich znajduje się słynny pomnik Fryderyka Chopina. To najbardziej znany polski monument na świecie. Pomnik, wykonany z brązu, przedstawia polskiego kompozytora siedzącego pod wierzbą płaczącą. W sezonie letnim, w każdą niedzielę, odbywają się tu Koncerty Chopinowskie.

Michał Ogiński

Twórca najbardziej znanego polskiego poloneza *Pożegnanie Ojczyzny*.

Krzysztof Penderecki

Współczesny polski kompozytor, dyrygent i pedagog muzyczny, wielokrotny zdobywca głównych nagród w prestiżowych konkursach

muzycznych, w tym *Grammy* i nagrody jako najlepszego kompozytora na Festiwalu w Cannes w 2000 roku.

Stanisław Moniuszko

Uważany jest za ojca polskiej opery. Jego operowe adaptacje melodii ludowych w czasie rozbiorów podnosiły na duchu naród polski. Jedną z najbardziej znanych oper Moniuszki to *Halka*.

5.3.3. Naukowcy

Mikołaj Kopernik

Twórca współczesnej astronomii. Urodzony w 1473 roku w Toruniu. Sławę przyniosła mu publikacja dzieła «O obrotach ciał niebieskich» przedstawiająca jego teorię heliocentryczną, która wyznaczyła kierunek wszystkich późniejszych badań. O Koperniku się mówi, że zatrzymał Słońce i poruszył Ziemię. Pomnik Mikołaja Kopernika znajduje się przed siedzibą Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Maria Skłodowska-Curie

Dwukrotna laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie chemii i fizyki. Odkryła promieniotwórczy pierwiastek rad, co było dużym krokiem w rozwoju fizyki atomowej, a także terapii raka. Była pierwszą kobietą, która dostała Nobla i pierwszą panią profesor na francuskiej Sorbonnie.

Ludwik Zamenhoff

Żyd pochodzenia polskiego, urodzony w Białymstoku. Wybitny lekarz i językoznawca, twórca sztucznego, międzynarodowego języka esperanto, najbardziej znanego ze wszystkich języków sztucznych.

Stefan Banach

Wybitny polski i ukraiński matematyk. Urodził się w Krakowie, zmarł we Lwowie. Pochowany na cmentarzu Łyczakowskim obok Marii Konopnickiej. Jest autorem ponad 60 prac naukowych, w sposób fundamentalny wpłynął na wiele działów matematyki. Był jednym z założycieli Lwowskiej Szkoły Matematycznej.

5.3.4. Sportowcy

Adam Małysz (skoki narciarskie)

Skoczek narciarski, najbardziej popularny polski sportowiec.

Dariusz Michalczewski (boks)

Mistrz bokserski ostatnich lat.

Agnieszka Radwańska (tenis)

Jedna z czołowych tenisistek świata.

Robert Lewandowski (piłka nożna)

Najbardziej znany i najbardziej rozpoznawalny polski piłkarz.

5.3.5. Aktorzy i reżyserzy filmowi

Andrzej Wajda

W roku 2003 zdobył Oscara za całokształt twórczości. Jest uważany za ojca współczesnej kinematografii polskiej, znany zwłaszcza ze wspólnych ekranizacji polskiej literatury. Najważniejsze filmy Wajdy to *Człowiek z marmuru*, *Człowiek z żelaza*, *Popiół i diament*. Został autorem ekranizacji najwybitniejszego utworu Adama Mickiewicza, poematu *Pan Tadeusz* (1999 rok). Główne role zagraли Michał Żebrowski jako pan Tadeusz i Alicja Bachleda Curuś jako Zosia. W filmie zagrał również inny wybitny polski aktor Bogusław Linda (w roli Jacka Soplicy).

Roman Polański

Jeden z najbardziej znanych polskich reżyserów filmowych. Został nagrodzony Oscarem za reżyserię filmu *Pianista*. Ten film oparty na autobiograficznej książce Władysława Szpilmana, polskiego kompozytora i pianisty żydowskiego pochodzenia. Akcja filmu rozgrywa się w Warszawie w latach II wojny światowej i pokazuje losy Warszawskiego getta i jego mieszkańców. Film zdobył trzy Oscary (za reżyserię, rolę męską, scenariusz).

Jerzy Hoffman

Polski reżyser i scenarzysta filmowy. Sławę zdobył przede wszystkim jako twórca adaptacji *Trylogii* Henryka Sienkiewicza, cyklu z trzech powieści: *Pan Wołodyjowski*, *Potop*, *Ogniem i mieczem*.

Najbardziej znani i popularni polscy aktorzy to:

Michał Żebrowski (role w filmach *Pan Tadeusz*, *Ogniem i mieczem*, *Pianista*, *Stara baśń. Kiedy słońce było Bogiem*).

Bogusław Linda (*Pan Tadeusz*, *Człowiek z żelaza*).

Krystyna Janda — jedna z najbardziej znanych polskich aktorek, grała w wielu filmach Andrzeja Wajdy.

Isabella Skorupko (w 1995 roku zagrała razem z Pierce'em Brosnane'em w jednym z filmów o przygodach Jamesa Bonda (*Golden Eye*), w 1999 roku rola w *Ogniem i mieczem*)

5.3.6. Katolicycy patroni Polski

Katolicycy patroni Polski to:

- ◆ **Święty Wojciech Biskup i Męczennik,**
- ◆ **Święty Stanisław Biskup i Męczennik,**
- ◆ **Najświętsza Maria Panna Królowa Polski.**

W roku 2016 **Jeżus Chrystus** został ogłoszony Królem Polski. W uroczystościach brał udział prezydent Polski Andrzej Duda i inni politycy.

Polska jest ojczyzną wielu wybitnych osobistości, jednak najbardziej znanym, rozpoznawalnym i popularnym Polakiem na świecie jest **Karol Wojtyła, Papież Jan Paweł II**.

16 października 1978 roku kardynał Karol Wojtyła został wybrany na papieża i przyjął imiona Jan Paweł II.

Święty Jan Paweł II (1920–2005), świeckie imię Karol Wojtyła — arcybiskup Krakowski, od roku 1978 papież, także poeta i filozof, zwany papieżem podróżnikiem, ponieważ w czasie bycia papieżem odwiedził 129 krajów.

ЧАСТИНА 6

Географічні та адміністративні відомості про Польщу

6.1. ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ТА АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОДІЛ

Устрій політичний і подział адміністративний

Polska to wielki kraj, który się znajduje w Europie Środkowej. Powierzchnia Polski wynosi około trzystu trzynastu tysięcy kilometrów kwadratowych (312 679 km²). Ludności liczy 38 milionów. Od 2004 roku jest członkiem Unii Europejskiej.

Rzeczpospolita Polska jest republiką parlamentarną i jest państwem unitarnym. W Polsce obowiązuje trójpodział władzy: ustawodawcza (Sejm i Senat), wykonawcza (Rada Ministrów i Prezydent), sądownicza (sądy i trybunały). Polski parlament jest dwuizbowy: niższa izba to Sejm, który jest najwyższym organem władzy ustawodawczej w Polsce i składa się z 460 posłów, oraz Senat — izba wyższa parlamentu. Senat składa się ze 100 senatorów. Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz. Od 6 sierpnia 2015 prezydentem Rzeczypospolitej jest Andrzej Duda. Na czele Rady Ministrów stoi premier Mateusz Morawiecki.

Polska podzielona jest na 16 województw. Każde województwo dzieli się na powiaty. Każdy powiat skupia kilka sąsiadujących gmin.

Polskie województwa

1. **Dolnośląskie** (leży w południowo-zachodniej części kraju, południową część pokrywają pasma górskie. Stolicą jest Wrocław).
2. **Kujawsko-pomorskie** (ma dwa centra administracyjne: siedzibą wojewody jest Bydgoszcz, natomiast Urzędu Marszałkowskiego i sejmiku — Toruń).
3. **Lubelskie** (stolica Lublin).
4. **Lubuskie** (siedzibą wojewody jest Gorzów Wielkopolski, a władz samorządu województwa — Zielona Góra).
5. **Łódzkie** (ze stolicą w mieście Łódź).
6. **Małopolskie** (stolicą regionu jest Kraków, będący jednocześnie historyczną stolicą Polski).
7. **Mazowieckie** (jest największym województwem w Polsce. Stolicą regionu i całego państwa jest Warszawa. Funkcję stolicy Polski Warszawa pełni od XVI wieku i stanowi istotny ośrodek handlowy, kulturalny i oświatowy).
8. **Opolskie** (jest to najmniejsze polskie województwo ze stolicą w Opolu. Miasto znane jest przede wszystkim z ogólnopolskiego festiwalu piosenki, który odbywa się od 1963 roku).
9. **Podkarpackie** (stolicą i najważniejszym miastem w województwie jest Rzeszów).
10. **Podlaskie** (znajdują się tutaj aż cztery parki narodowe: Białowiecki, Biebrzański, Wigierski, Narwiański. Stolicą województwa jest Białystok).
11. **Pomorskie** (stolicą regionu jest Gdańsk, który wraz z Gdynią i Sopotem tworzy tak zwane Trójmiasto).
12. **Śląskie** (stolicą są Katowice. W tym województwie znajduje się Częstochowa — miejsce pielgrzymek z całej Polski do cudownego obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej i główny ośrodek kultury maryjnego).
13. **Świętokrzyskie** (stolicą są Kielce. Góry Świętokrzyskie, od których nazwę wzięło całe województwo, to najstarszy łańcuch górski w Polsce).

14. Warmińsko-mazurskie (ze względu na wyjątkową czystość powietrza i wielką ilość jezior ten region zwykle się nazywać Zielonymi Płucami Polski. Mazury nazywane także *Krainą tysiąca jezior*. Stolica województwa to Olsztyn).

15. Wielkopolskie (stolicą regionu jest Poznań, znany m.in. z największych międzynarodowych targów w kraju. To ten region jest kolebką państwa polskiego, tu się znajduje Gniezno, pierwsza stolica Polski).

16. Zachodniopomorskie (należy do najbardziej znanych ośrodków wypoczynku nadmorskiego. Stolicą województwa jest Szczecin).

Sąsiedzi Polski to Rosja (obwód Kaliningradzki), Litwa, Białoruś, Ukraina, Słowacja, Czechy i Niemcy.

Polska graniczy na północy z Rosją (z obwodem Kaliningradzkim), na północnym wschodzie z Litwą, na wschodzie z Białorusią i Ukrainą, na południu ze Słowacją, na południowym zachodzie z Czechami, na zachodzie z Niemcami. Na północy przylega do Morza Bałtyckiego, zwanego Bałtykiem.

6.2. ГЕОГРАФІЧНІ РЕГІОНИ І ПРИРОДНІ УМОВИ

Krainy geograficzne i warunki naturalne

Pod względem geograficznym Polska się dzieli na tak zwane krainy geograficzne. Najważniejsze to są Małopolska, Wielkopolska, Mazowsze, Mazury, Pomorze i Śląsk (Dolny i Górny).

Rzeki. Największe i najważniejsze polskie rzeki to Wisła, Odra i Warta. Najdłuższa polska rzeka **Wisła** bierze swój początek na Śląsku, w Beskidach, na stokach Baraniej Góry. Wisła przepływa przez cały kraj, z południa na północ, i wpada do Morza Bałtyckiego, do szerokiej Zatoki Gdańskiej. Nad Wisłą stoją, między innymi, Kraków i Warszawa. Największe dopływy Wisły to San i Wieprz.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2017 Rokiem Rzeki Wisły.

Druga wielka rzeka polska to **Odra**. Bierze początek w Sudetach, ale po czeskiej ich stronie. Część Odry jest naturalną granicą między Polską a Niemcami. Wpada do Bałtyku przez Zalew Szczeciński. Nad Odrą stoją, między innymi, Wrocław, Szczecin, Zielona Góra, Opole.

Największym prawym dopływem Odry jest **Warta**, trzecia pod względem długości rzeka Polski. To jest druga, oprócz Wisły, rzeka, o której się śpiewa w hymnie polskim. Nad Wartą stoją, między innymi, Poznań i Częstochowa.

Jeszcze jedna rzeka, będąca naturalną granicą Polski, to **Bug**, który na odcinku około 400 km stanowi granicę z Ukrainą i Białorusią.

Góry. Przez Polskę przebiegają trzy łańcuchy górskie. To Karpaty, Sudety i niewysokie, ale bardzo stare Góry Świętokrzyskie.

Najwyższym pasmem Karpat są **Tatry**, tu się znajduje najwyższy w Polsce szczyt **Rysy**, mający wysokość 2499 metrów nad poziomem morza. W Tatrach warto zwiedzić miasteczko **Zakopane**, nazywane nieformalnie zimową stolicą Polski. Jest dużym ośrodkiem sportów zimowych. A także **Morskie Oko** — największe tatrzańskie jezioro.

Najwyższym szczytem **Sudetów** jest góra **Śnieżka** o wysokości 1603 metry nad poziomem morza. **Karkonosze** są najwyższą i najrozleglejszą grupą górską w Sudetach.

Góry Świętokrzyskie, obok Sudetów, są jednym z najstarszych pasm górskich w Polsce i w Europie, leżą w centralnej części województwa świętokrzyskiego. Najwyższy szczyt tych gór to **Łysica**, mająca 612 metrów nad poziomem morza. Na ich terenie utworzono Świętokrzyski Park Narodowy. Tutaj znajdują się też unikatowe zabytki przyrodnicze, jak Dąb Bartek czy uznawana za najładniejszą w Polsce Jaskinia Raj.

Jeziora. Polska liczy ponad 7000 jezior, przy czym około 2000 znajdują się na Mazurach. Dlatego ten region jest nazywany *Krainą tysiąca jezior*. Największe jeziora Polski to **Śniardwy** i **Mamry**. Najgłębsze jest jezioro **Hańcza**.

Morze. Polska ma wyjście do morza Bałtyckiego, zwanego **Bałtykiem**. Największe polskie porty nad morzem Bałtyckim to port **Gdańsk**, port **Gdynia**, port **Szczecin**, port **Świnoujście**, port **Police**. Natomiast najbardziej znane miejscowości wypoczynkowe nad morzem to **Koło-**

brzeg (jeden z największych kurortów Pomorza Zachodniego), **Mielno**, obok którego znajduje się dziesiąte co do wielkości w Polsce, nadmorskie jezioro Jamno, a także **Świnoujście**. Nad Bałtykiem jest położone tak zwane **Trójmiasto** czyli kompleks trzech różnych miast — Gdańsk, Gdynia, Sopot — połączonych unikalnym położeniem nad Zatoką Gdańską. Trójmiasto jest połączone siecią dróg i kolei miejskiej. Głównym ośrodkiem miejskim tej jednostki jest Gdańsk.

Oprócz Warszawy i Krakowa, największe i najważniejsze **polskie miasta** to **Łódź, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Szczecin, Bydgoszcz, Lublin**.

Polskie parki narodowe. Polska liczy 23 parki narodowe. Wśród nich najbardziej znany to **Białowiecki Park Narodowy** (województwo Podlaskie), którego symbolem jest żubr. To jeden z pierwszych w Europie i drugi w Polsce park narodowy. Wpisany na prestiżową Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO. Bezpośrednio z polską linią brzegową Bałtyku graniczą **Słowiński Park Narodowy** oraz **Woliński Park Narodowy**. Dziesięć polskich parków narodowych stanowią rezerwy biosfery UNESCO. Oprócz Białowieckiego i Słowińskiego, to są Tatrzański, Poleski, Karkonoski, Kampinoski, Park Narodowy «Bory Tucholskie», Bieszczadzki i Babiogórski.

ДОДАТКИ

1. ОСНОВНІ ПИТАЛЬНІ СЛОВА ТА КОНСТРУКЦІЇ

Co?	Що?	Co pan planuje robić w Polsce?
Kto?	Хто?	Kto był pierwszym królem Polski? Kim pani jest z zawodu?
Jaki/a/e?	Який/а/е?	Jaka jest flaga Polski? Jakie są polskie święta narodowe?
Który/a/e?	Котрий/а/е?	W którym roku odbyła się Bitwa pod Grunwaldem?
Czyj/a/e?	Чий/я/є?	Czyje to są dokumenty?
Gdzie?	Де?	Gdzie powstał Związek Zawodowy «Solidarność»?
Kiedy?	Коли?	Kiedy zaczęła się II wojna światowa?
Ile?	Скільки?	Ile pani ma lat?
Skąd?	Звідки?	Skąd pan jest? Skąd pani pochodzi?
Jak?	Як?	Jak wygląda godło Polski?
Czy?	Чи?	Czy Polska na wyjście do morza?
Dlaczego?	Чому?	Dlaczego pani uważa się za Polkę?
Po co?	Навіщо?	Po co panu karta stałego pobytu?
Jak długo?	Як довго?	Jak długo pan mieszka w Polsce?
W jakim celu?	З якою метою?	W jakim celu Pani tu przyjechała?
Proszę... – usiąść – powiedzieć – opowiedzieć – pokazać – wymienić	Прошу... – сісти – сказати – розповісти – показати – назвати	Proszę... – usiąść bliżej. – powiedzieć , kim pan jest. – opowiedzieć o swojej rodzinie. – pokazać metrykę dziadka. – wymienić trzy polskie święta.

2. КОЛЯДКИ

Cicha noc

Cicha noc, święta noc,
Pokój niesie ludziom wszem,
A u źłóbka Matka Święta
Czuwa sama uśmiechnięta
Nad dzieciątka snem,
Nad dzieciątka snem.

Cicha noc, święta noc,
Pastuszkowie od swych trzód
Biegną wielce zadziwieni
Za anielskim głosem pieni
Gdzie się spełnił cud,
Gdzie się spełnił cud.

Cicha noc, święta noc,
Narodzony Boży Syn
Pan Wielkiego majestatu
Niesie dziś całemu światu
Odkupienie win,
Odkupienie win.

Dzisiaj w Betlejem

1
Dzisiaj w Betlejem, dzisiaj w Betlejem
wesola nowina,
że Panna czysta, że Panna czysta
porodziła Syna.

Refren

Chrystus się rodzi,
nas oswobodzi,
Anieli grają,
króle witają,
pasterze śpiewają,
bydłęta klękają,
cuda, cuda ogłaszają.

2
Maryja Panna, Maryja Panna
Dzieciątko piastuje,
i Józef Święty, i Józef Święty
Ono pielęgnuje.

Refren

3
Choć w stajeneczce, choć w stajeneczce
Panna syna rodzi
Przecież On wkrótce, przecież On wkrótce
ludzi oswobodzi

Refren

3. МОЛИТВИ

Ojcze Nasz

Ojcze nasz, któryś jest w niebie: święć się imię Twoje, przyjdź Królestwo Twoje, bądź wola Twoja, jako w niebie tak i na ziemi. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj i odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom. I nie wódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego. Amen.

Zdrowaś Mario

Zdrowaś Maryjo, łaski pełna, Pan z Tobą, błogosławionaś, Ty, między niewiastami i błogosławiony owoc żywota Twojego, Jezus. Święta Maryjo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej. Amen.

Wierzę w Boga

Wierzę w Boga Ojca wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi. I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedyne, Pana naszego, który się począł z Ducha Świętego, narodził się z Maryi Panny, umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion, zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał, wstąpił na niebiosa, siedzi po prawicy Boga Ojca wszechmogącego, stamtąd przyjedzie sądzić żywych i umarłych.

Wierzę w Ducha Świętego, święty Kościół powszechny, świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie, żywot wieczny. Amen

4. НАЙЧАСТІШЕ ВЖИВАНІ ПОЛЬСЬКІ ДІЄСЛОВА

		czas teraźniejszy	czas przyszły prosty ¹	czas przeszły ²	tryb rozkazujący
być	ja	jestem	będę	byłem	-
	ty	jesteś	będziesz	byłeś	bądź
	on ³	jest	będzie	był	niech będzie
	my	jesteśmy	będziemy	byliśmy	bądźmy
	wy	jesteście	będziecie	byliście	bądźcie
oni ⁴	są	będą	byli	niech będą	
mieć	ja	mam	-	miałem	-
	ty	masz		miałeś	miej
	on	ma		miał	niech ma
	my	mamy		mieliśmy	miejmy
	wy	macie		miliście	miejcie
oni	mają		mili	niech mają	
robić zrobić	ja	robię	zrobię	robiłem	-
	ty	robisz	zrobisz	robiłeś	rób
	on	robi	zrobi	robił	niech robi
	my	robimy	zrobimy	robiliśmy	róbmy
	wy	robicie	zrobicie	robiliście	róbcie
oni	robią	zrobią	robili	niech robią	

¹ Простий майбутній час утворений від дієслів доконаного виду, якщо дане дієслово має виду пару. Часто при зміні виду дієслова з недоконаного на доконаний (наприклад, способом додавання префікса) змінюється значення слова.

² Минулий час поданий тільки для чоловічого роду в однині й чоловічо-особових форм у множині. Для форм жіночого та середнього роду в однині, а також нечоловічо-особових у множині вживаються інші особові закінчення та можливі чергування звуків в основі!

³ + ona, ono, Pan, Pani (тут і далі у формах теперішнього та простого майбутнього часу).

⁴ + one, Państwo (тут і далі у формах теперішнього та простого майбутнього часу).

iść pójść kłaść	ja	idę	pójdę	szedłem	-
	ty	idziesz	pójdiesz	szedłeś	idź
	on	idzie	pójdzie	szedł	niech idzie
	my	idziemy	pójdziemy	szliśmy	idźmy
	wy	idziecie	pójdziecie	szliście	idźcie
oni	idą	pójdą	szli	niech idą	
jechać przyjechać	ja	jadę	przyjadę	jechałem	-
	ty	jedziesz	przyjedziesz	jechałeś	jedź
	on	jedzie	przyjedzie	jechał	niech jedzie
	my	jedziemy	przyjedziemy	jechaliśmy	jedźmy
	wy	jedziecie	przyjedziecie	jechaliście	jedźcie
oni	jadą	przyjadą	jechali	niech jadą	
chodzić pochodzić obchodzić	ja	chodzę	-	chodziłem	-
	ty	chodzisz		chodziłeś	chodź
	on	chodzi		chodził	niech chodzi
	my	chodzimy		chodziliśmy	chodźmy
	wy	chodzicie		chodziliście	chodźcie
oni	chodzą		chodzili	niech chodzą	
jeść zjeść	ja	jem	zjem	jadłem	-
	ty	jesz	zjesz	jadłeś	jedz
	on	je	zje	jadł	niech je
	my	jemy	zjemy	jadliśmy	jedźmy
	wy	jecie	zjecie	jadliście	jedźcie
oni	jedzą	zjedzą	jadli	niech je	
pić wypić myć żyć bić	ja	piję	wypiję	piłem	-
	ty	pijesz	wypijesz	piłeś	pij
	on	pije	wypije	pił	niech pije
	my	pijemy	wypijemy	piliśmy	pijmy
	wy	picie	wypiecie	picieście	pijcie
oni	piją	wypiją	pili	niech piją	
wiedzieć dowiedzieć się powiedzieć opowiedzieć dzieć	ja	wiem	dowiem się	wiedziałem	-
	ty	wiesz	dowiesz się	wiedziałeś	wiedz
	on	wie	dowie się	wiedział	niech wie
	my	wiemy	dowiemy się	wiedzieliśmy	wiedzmy
	wy	wiecie	dowiecie się	widzieliście	wiedzcie
oni	wiedzą	dowiedzą się	wiedzieli	niech wiedzą	

znać poznać czytać słuchać kochać wybierać oglądać sprzątać trzymać	ja ty on my wy oni	znam znasz zna znamy znacie znają	poznam poznasz pozna poznamy poznacie poznają	znałem znałeś znał znaliśmy znaliście znali	- znaj niech zna znajmy znajcie niech znają
myśleć pomyśleć	ja ty on my wy oni	myślę myślisz myśli myślmy myślicie myślą	pomyślę pomyślisz pomyśli pomyślmy pomyślicie pomyślą	myślałem myślałeś myślał myśleliśmy myśleliście myśleli	- myśl niech myśli myślmy myślcie niech myślą
chcieć zechcieć	ja ty on my wy oni	chcę chcesz chce chcemy chcecie chcą	zechcę zechcesz zechce zechcemy zechcecie zechcą	chciałem chciałeś chciał chcieliśmy chcieliście chcieli	- chciej niech chce chciejmy chciejcie niech chcą
móc¹ pomóc	ja ty on my wy oni	mogę możesz może możemy możecie mogą	-	mogłem mogłeś mógł mogliśmy mogliście mogli	-

¹ Від дієслова *móc* не можна утворити простого майбутнього часу, оскільки воно не має форми доконаного виду. Коли потрібне дієслово у значенні «змігти», використовуємо слово *potrafić*.

brać¹ odebrać zebrać brać	ja ty on my wy oni	biorę bierzesz bierze bierzemy bierzecie biorą	-	brałem brałeś brał braliśmy braliście brali	- bierz niech bierze bierzmy bierzcie niech biorą
stać zostać powstać bać się	ja ty on my wy oni	stoję stoisz stoi stoimy stoicie stoją	-	stałem stałeś stał staliśmy staliście stali	- stój niech stoi stójmy stójcie niech stoją
umieć² rozumieć	ja ty on my wy oni	umiem umiesz umie umiemy umiecie umieją	-	umiałem umiałeś umiał umieliśmy umieliście umieli	- umiej niech umie umiejmy umiejcie niech umieją
prosić poprosić nosić musieć ³	ja ty on my wy oni	proszę prosisz prosi prosimy prosicie proszą	poproszę poprosisz poprosi poprosimy poprosicie poproszą	prosiłem prosiłeś prosił prosilimy prosilicie prosilili	- proś niech prosi prośmy proście niech proszą

¹ Від дієслова *brać* не можна утворити простого майбутнього часу, оскільки воно не має форми доконаного виду. Коли потрібне дієслово у значенні «взяти», використовуємо слово *wziąć*.

² Від дієслова *umieć* не можна утворити простого майбутнього часу, оскільки воно не має форми доконаного виду. Коли потрібне дієслово у значенні «зуміти», використовуємо слово *potrafić*.

³ Дієслово *musieć* у минулому часі відмінюється за зразком *chcieć*: *ja musia-lem, my musieliśmy*.

pisać napisać czesać	ja ty on my wy oni	piszę piszesz pisze piszemy piszecie piszą	napiszę napiszesz napisze napiszemy napiszecie napiszą	pisałem pisałeś pisał pisaliliśmy pisaliliście pisali	- pisz niech pisze piszmy piszcie niech piszą
pracować ¹ opracować kupować studiować gotować	ja ty on my wy oni	pracuję pracujesz pracuję pracujemy pracujecie pracują	opracuję opracujesz opracuję opracujemy opracujecie opracują	pracowałem pracowałeś pracował pracowaliśmy pracowaliście pracowali	- pracuj niech pracuje pracujmy pracujcie niech pracują
wstawiać ² zostawiać dawać	ja ty on my wy oni	wstawę wstawiesz wstawie wstawiamy wstawiacie wstawiają	-	wstawiałem wstawiałeś wstawiał wstawialiśmy wstawialiście wstawiali	- wstawaj niech wstawie wstawajmy wstawajcie niech wstawiają
liczyć policzyć tańczyć leczyć marzyć	ja ty on my wy oni	liczę liczysz liczy liczymy liczycie liczą	policzę policzysz policzy policzymy policzycie policzą	liczyłem liczyłeś liczył liczyliśmy liczyliście liczyli	- licz niech liczy liczmy liczcie niech liczą
wziąć	ja ty on my wy oni	-	wzmę wzmiesz wźmie wźmiemy wźmiecie wzmą	wziąłem wziąłeś wziął wzięliśmy wzięliście wzięli	- weź niech weź- mie weźmy weźcie niech wezmą

¹ У дієсловах із суфіксом — **owa** у теперішньому часі відбувається зміна — **owa** на — **uj**: **pracować** — ja pracuję, ty pracujesz... У формах минулого часу ця зміна не відбувається.

² У дієсловах із суфіксом — **awa** у теперішньому часі відбувається зміна — **awa** на — **aj**: **dawać** — ja daję, ty dajesz... У формах минулого часу ця зміна не відбувається.

5. СЛОВНИЧОК СКЛАДНИХ СЛІВ

administracyjny —

адміністративний

akcja — дія

arcybiskup — архієпископ

arcydzieło — шедевр

arras — гобелен

artykuł — стаття

atrakcja — розвага, цікавинка

atrakcyjny — привабливий

badanie — дослідження

bardzo — дуже

biesiadny — застільний

bohater — герой

bohaterstwo — героїзм

brać — брати

brąz — бронза

bronąć — захищати

burza — гроза

całokształt — сукупність,

цілісність

cel — мета

chłop — селянин

choć — хоча

chrzest — хрещення

chyba — мабуть

cieśnina — протока

cmentarz — цвинтар

coroczny — щорічний

cud — чудо

część — частина

członek — член

czołg — танк

czołowy — начільний

danie — страва

dąb — дуб

deser — десерт

dokonać — здійснити

dokonanie — здобуток

dopływ — притока

dotychczasowy — дотеперішній

dotyczyć — стосуватися

dowódca — воєначальник,

полководець

dręczyć — мучити

drzewo — дерево

duży — великий

dwukrotnie — двічі

dział — відділ

działacz — діяч

działalność — діяльність

działalność gospodarcza —

господарська діяльність

dziedzictwo — спадщина

dziedziczność — спадковість

dziedziczony —

успадковуваний

dziedzina — галузь

dziedziniec — внутрішній

дворик

dzieje — історія

dzielnica — дільниця

dzieło — твір

dzięki — завдяки

elekcja — вибори (короля)

epoka — епоха
fala — хвиля
faworki — хрустики
filar (архіт.) — колона
flaga — прапор
gałazka — гілка
garnek — каструля
godło — герб
góra — гора
górnik — шахтар
górski — гірський
granica — кордон
graniczyć — межувати
gruzy — руїни
handel — торгівля
handlowy — торговельний
herb — герб
hrabianka — графиня
hymn — гімн
ilość — кількість
istnieć — існувати
izba — палата (парламенту)
jaskinia — печера
jednostka — одиниця
jezioro — озеро
język — язик, мова
kierunek — напрям
kiszony — квашений
klasztor — монастир
kłeska — поразка
kolacja — вечеря
kolej — залізниця
kolonie — табір (для дітей)
kołebka — колиска

kompot z suszu — узвар
kopalnia — шахта
kopiec — курган
kosynier — солдат, озброєний
 косою
kotlet schabowy — відбивна
kraina — регіон
kraj — країна
krasnal — гном
krużganek — галерея
Krzyżacy — хрестоносці
książę — князь
książka — книжка
księgowość — бухгалтерія
kształcenie się — навчання
liczba — число
liczny — численний
liczyć — рахувати,
 нараховувати, розраховувати
linia brzegowa — берегова
 лінія
lista — список
los — доля
ludność — населення
ludowy — народний
łańcuch — ланцюг
łatwiej — легше
łączyć — поєднувати
m.in. — *див.* między innymi
malarstwo — живопис
malarz — художник
mapa — карта
matura — екзамен зрілості
 (відповідник ЗНО)

mąka — борошно
męski — чоловічий
mężatka — заміжня жінка
miano — звання
miejsce — місце
miejscowość — місцевість
miejski — міський
między — між
między innymi — між іншим
międzynarodowy —
 міжнародний
mięso — м'ясо
mistrz — чемпіон
mnóstwo — багато
mocarstwo — потужна держава
morze — море
mur — стіна
na pamiątkę — на згадку
nabożeństwo — богослужіння
nadzień — начинка
najczęściej — найчастіше
najgłębszy — найглибший
najładniejszy — найгарніший
najrozleglejszy —
 найрозлогіший
najsłynniejszy — найвідоміший
największy — найбільший
najwyżej — найвище
naprzeciwko — навпроти
narciarstwo — лижний спорт
narodowy — національний
naród — народ
następny — наступний
naturalny — природний

niejednokrotnie —
 неодноразово
niemal — майже
niepodległość — незалежність
niestety — на жаль
niezwykle — надзвичайно
niższy — нижчий
nowoczesny — сучасний
o świcie — на світанку
o wiele — набагато
obalenie — повалення
obchodzić — відзначати
obecnie — на даний момент
obecność — присутність
objęcie urzędu — вступ на
 посаду
obóz — табір
obraz — картина, ікона
obrzęd — обряд
obywatel — громадянин
oczywiście — звичайно
oddział — відділ
odkąd — відколи
odwiedzać — відвідувати
odzyskanie — повернення
ofiarność — жертвовність
ogarnąć — охопити
oglądać — дивитися
ojczyzna — Батьківщина
okazały — великий
okres — період
ołtarz — вівтар
opinia — думка

opinia publiczna — громадська думка
opór — опір
oprócz — окрім
oprócz tego — крім того
oraz — також
orszak — кортеж
orzel — орел
ośrodek — осередок
owoc — фрукт
pamiątka — пам'ятка
państwo — держава
państwowość — державність
państwowu — державний
papież — Папа Римський
pasmo — смуга
pasterka — різдвяне богослужіння
patron — опікун
paćzek — пончик
pełnić — виконувати
pełny — повний
pęknąć — луснути
pielgrzymka — паломництво
piernik — пряник
pierogi — вареники
pierścionek — перстень
pierwiastek — елемент
pierwotnie — первісно
piękny — красивий
piętro — поверх
pisarz — письменник
plac — площа
pluca — легені

plyta — компактдиск
początek — початок
pod przewodnictwem — під проводом
podbój — завоювання
podgrzewany — підігрітий
podróżnik — мандрівник
podrzucić — підкинути
podział — розподіл
podziemie — підпілля
podziemny — підпільний
poemat — поема
pogrzeb — похорон
pojemnik — ємність
pokonać — перемогти
pokój — мир, кімната
polecieć — порадити
polskość — польський дух
połączony — з'єднаний
połączyć się — поєднатися
położony — розташований
pomędzy — поміж
pomnik — пам'ятник
pomoc — допомога
pomysł — ідея
ponieważ — оскільки
poparcie — підтримка
posiadać — володіти
posiadanie — володіння
postać — постать
poświęcony — посвячений, присвячений
potrafić — змогти
potrawa — страва

powiązany — пов'язаний
powierzchnia — поверхня, площа
powieść — роман
powstanie — повстання; виникнення
powszechnie — всезагально, повсюдно
powszechny — всезагальний
poziom — рівень
pozostałość — залишок
pożegnanie — прощання
półwysep — півострів
późniejszy — пізніший
prasa — преса
prawo — закон
promieniotwórczy — радіоактивний
przebój — хіт
przeciwko — проти
przedsiębiorstwo — підприємство
przedstawiciel — представник
przedszkole — дитсадок
przekazany — переданий
przekroczenie — перейдення, порушення
przekroczyć — перетнути
przeniesienie — перенесення
przenieść — перенести
przepis — рецепт
przeprowadzenie się — переїзд
przewaga — перевага
przyczyna — причина

przyjęty — прийнятий
przyłączyć się — приєднатися
przysłowie — прислів'я
przyszły — майбутній
przywódca — лідер, провідник
przywrócić — повернути
przywrócono — повернено
pyszny — смачний
radziecki — радянський
refren — приспів
rezerwat — заповідник
rezurekcja — великоднє богослужіння
rodzaj — різновид
roraty — богослужіння під час різдвяного посту (адвенту)
rozbiór — розподіл
rozgłośnia radiowa — радіостанція
rozkaz — наказ
rozpoznawalny — впізнаваний
rozszerzenie — поширення
rozwój — розвиток
również — також
równość — рівність
rzecz — річ
rzeka — річка
rzeźba — скульптура
samodzielność — самостійність
samorząd — самоврядування
samorządny — самоврядний
sądowniczy — судовий
śasiad — сусід
scenarzysta — сценарист

siedziba — резиденція
skoczek narciarski — стрибун
 на лижах з трампліна
slynny — знаменитий
smok — дракон
spacer — прогулянка
spędzać — проводити
społeczeństwo — суспільство
społeczny — суспільний
sporo — багато
sportowiec — спортсмен
sprowadzić — привести
Stany Zjednoczone —
 Сполучені Штати
stad — звідти
stłumiony — придушений
stocznia — верф
stok — узбіччя, схил
strata — втрата
strój ludowy — народний
 костюм
strzala — стріла
strzec — стерегти
studia — навчання у вищій
sumienie — сумління
surowy — суворий; сирий
surówka — салат із сирих
 овочів
sylwetka — фігура
symbol — символ
syrenka — русалка
szacunek — повага
szczególny — особливий
szczyt — пік, вершина

szereg — ряд
szybko — швидко
ściśle — тісно
śledź — оселедець
świątynia — святиня
świetny — чудовий
święcić — святити
święconka — посвячена перед
 Великоднем їжа
święto — свято
tarcza — щит
taternictwo — альпінізм
 (у Татрах)
teren — територія
testament — заповіт
towarzyszyć —
 супроводжувати
trwać — тривати
trwały — тривалий
trzech — трьох
twórca — творець
twórczość — творчість
ubiegać się — клопотатися,
 добиватися чогось
ubiegły — минулий
uczelnia — вищий навчальний
 заклад
uczestniczyć — брати участь
uderzać — вдаряти
udział — участь
udzielać korepetycji — давати
 уроки
ułatwić — полегшити
Unia Europejska — Євросоюз

unikatowy — унікальний
upadek — занепад
upamiętnienie — згадка
urlop — відпустка
urlop wychowawczy —
 відпустка по догляду за
 дитиною
uroczystość — урочистість
uroda — врода
urzędnik, urzędniczka —
 чиновник/ця, держслужбовець
ustawodawczy — законодавчий
ustrój — устрій
utrwalony — увічнений
uwięzić — ув'язнити
uznany — визнаний
w ciągu — протягом
w przybliżeniu — приблизно
w trakcie — у процесі, під час
wakacje — канікули
walczyć — боротися
walka — боротьба
warownia — фортеця
warunek — умова
według — згідно з
według mnie — на мою думку
wejście — вхід
wędliny — копченості
wiano — посаг
wiązanka — букет
wielokrotnie — багаторазово
wierzba — верба
wieszcz — пророк
większość — більшість

więzi rodzinne — родинні
 зв'язки
wjazd — в'їзд
wkrótce — незабаром
władza — влада
Włochy — Італія
wobec — у стосунку до
wolność — свобода
wołowina — яловичина
wprowadzać — вводити
wrzucić — кинути
wspaniałe — прекрасний
wspominać — згадувати
wspólny — спільний
współczesny — сучасний
współtwórca — співтворець
współzałożyciel —
 співзасновник
wszystko — все
wybitny — видатний
wydarzenie — подія
wygodny — зручний
wyjatkowy — винятковий
wyjście — вихід
wykąpać się — викупатися
wykształcenie — освіта
wyłącznie — виключно
wymienić — перерахувати
wynik — результат
wynosić — становити
wypieki — випічка
wypowiedzenie — оголошення
 (напр., війни)
wyróżniony — відзначений

wyrzut — докір
 wysokość — висота
 wyspa — острів
 wystąpienie — виступ
 wyznanie — віросповідання
 wyższy — вищий
 wyżyna — височина
 wzgórze — узгір'я
 wzmianka — згадка
 zaborca — завойовник
 zabór — окупація
 zabraknąć — забракнути
 zabytek — пам'ятка
 zabytkowy — історичний
 zachować — зберегти
 zachowany — збережений
 zadecydować — прийняти рішення
 zakon — орден (монахів)
 zakwas — закваска
 zaliczyć — зарахувати
 założenie — заснування
 założony — заснований
 założyciel — засновник
 zamordować — убити
 zapewniać — забезпечити
 zatrzymać — зупинити
 zawarty — уміщений
 zawierać — вмішувати
 zawieszono — призупинено

zawód — професія
 zawsze — завжди
 ze względu — з погляду
 zegar — годинник
 zemsta — помста
 zespół — гурт
 zginąć — загинути
 ziemniaki — картопля
 zjawisko — явище
 zjednoczyć — об'єднати
 znaleźć — знайти
 znany — відомий
 znicz — лампадка
 zupa — суп
 związek — зв'язок
 Związek Radziecki — Радянський Союз
 związek zawodowy — профспілка
 zwłaszcza — особливо
 zwrotka — стовпчик (вірша, пісні)
 zwycięstwo — перемога
 zwyciężać — перемагати
 zyskać — отримати
 żeglarz — матрос
 żołnierz — солдат
 żółtko — жовток
 życzenie — побажання
 Żyd — єврей

6. ЯК ЗАПОВНИТИ ФОРМУЛЯР АНКЕТИ НА ОТРИМАННЯ КАРТИ ПОЛЯКА (WNIOSEK)?

Заповнювати анкету потрібно польською мовою, від руки, великими друкованими літерами, читабельно і охайно. В одному віконечку потрібно вписувати одну літеру, у відповідних квадратах — ставити хрестики. Переконайтеся, що бланк анкети відповідає актуальному бланку, розміщеному на сайті консульства!

Мета подання анкети.

Необхідно зазначити пункт *przyznanie Karty Polaka*.

Cel składania wniosku:

☒	przyznanie Karty Polaka	☐	przedłużenie ważności Karty Polaka	☐	wydanie duplikatu Karty Polaka
☐	zmiana danych posiadacza Karty Polaka				

Особові дані кандидата.

У пунктах 1 і 2 потрібно вписати прізвище та ім'я здобувача так, як вони записані у закордонному паспорті.

1 Nazwisko – zgodnie z dokumentem tożsamości

S	T	A	N	K	E	V	Y	C	H										
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2 Imię – zgodnie z dokumentem tożsamości

N	A	T	A	L	I	I	A												
---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

У наступному квадратику потрібно поставити хрестик, якщо здобувач хоче, щоб на Карті Поляка його ім'я та прізвище були написані відповідно до орфографічних норм польської мови. В пунктах 3 та 4 потрібно прописати особові дані польською мовою.

Wniosekuję o zapisanie w języku polskim imienia i nazwiska na Karcie Polaka.

3 Nazwisko – w języku polskim

S	T	A	N	K	I	E	W	I	C	Z									
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4 Imię – w języku polskim

N	A	T	A	L	I	A													
---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

дженням польського коріння здобувача. У такому разі, в анкеті необхідно польськими літерами у відповідних пунктах вписати їхні прізвища та імена (транслітерацією):

Pierwsza osoba		Druga osoba	
21	Nazwisko, imiona	27	Nazwisko, imiona
K O W A L C Z U K		K O W A L C Z U K	
I W A N		J Ó Z E F A	

У пунктах 22 і 28 ставимо хрестик у квадратику, який відповідає ступеню спорідненості (батько, мати, дід, бабуся, прадід, прабабуся).

У пунктах 23 і 29 вписуємо UKRAIŃSKIE, якщо вказані родичі мали українське громадянство, або POLSKIE, якщо вказані родичі мали польське громадянство.

У пунктах 24 і 30 потрібно зазначити польську національність даних осіб (вписати POLAK або POLKA). Якщо анкета заповнюється на дитину, в цій графі необхідно вписати номер Карти Поляка батька чи матері.

Пункти 25, 26, 31, 32 заповнюються виключно в анкетах на дитину.

У пункті 33 хрестик у клітинці TAK ставиться тоді, якщо здобувач належить до польської або полонійної організації і має документальне підтвердження цієї приналежності. В іншому випадку потрібно поставити хрестик у клітинці NIE.

У пункті 34 хрестик у клітинці TAK ставиться тоді, якщо здобувач має сертифікат польської державної комісії, що засвідчує володіння польською мовою як іноземною (PKPZJPjO), свідоцтво про закінчення школи чи вишу на території Польщі або школи із польською мовою викладання. В іншому випадку потрібно поставити хрестик у клітинці NIE.

На наступній сторінці потрібно приклеїти фотографію, що відповідає вимогам до фотографії на візу. У пункті 35 вписуємо наз-

ву міста, де буде відбуватися співбесіда, і дату, на яку призначена співбесіда.

35	Miejscowość i data
ŁUCK	
30.03.2018	

У пункті 36 здобувач повинен власноручно підписатися. Увага! Підпис не може виходити за межі рамки, інакше анкету завернуть!

Пункти 37 і 38 заповнюються тільки, якщо анкета подається на неповнолітнього.

Всі інші пункти заповнює працівник консульства.

7. ВЗІРЕЦЬ АНКЕТИ НА ОТРИМАННЯ КАРТИ ПОЛЯКА

Numer wniosku		Adnotacje urzędowe	
Sygn. akt		nazwa urzędu przyjmującego wniosek	
<h3>WNIOSEK</h3> <p>o przyznanie lub przedłużenie ważności Karty Polaka</p>		rodzaj i płeć osoby przyjmującej wniosek	
		Data złożenia wniosku	
Cel składania wniosku: ☐ przyznanie Karty Polaka ☐ przedłużenie ważności Karty Polaka ☐ wydanie duplikatu Karty Polaka ☐ zmianę danych posiadacza Karty Polaka		Data złożenia wniosku dzień miesiąc rok	
UWAGA: Pola w rubrykach należy wypełniać czytelnie pismem drukowanym, w języku polskim.			
A. Dane osoby ubiegającej się o przyznanie lub przedłużenie ważności Karty Polaka (wypełnić także w przypadku występowania z wnioskiem o wydanie duplikatu lub zmianę danych. W przypadku występowania z wnioskiem o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego wpisać dane małoletniego)			
1. Nazwisko – zgodnie z dokumentem tożsamości			
2. Imię – zgodnie z dokumentem tożsamości			
☐ Wnioskuję o zapisanie w języku polskim imienia i nazwiska na Karcie Polaka.			
3. Nazwisko – w języku polskim			
4. Imię – w języku polskim			
5. Data urodzenia	6. Płeć		
dzień - miesiąc - rok	☐ kobieta ☐ mężczyzna		
7. Miejsce urodzenia			
8. Obywatelstwo		9. Narodowość	
B. Adres zamieszkania			
10. Jednostka podziału administracyjnego – rodzaj		11. Kod pocztowy	
12. Jednostka podziału administracyjnego – nazwa			
13. Miejscowość			
14. Ulica			
15. Numer domu i numer lokalu		16. Państwo	

C. Dokument tożsamości osoby ubiegającej się o przyznanie Karty Polaka (w przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego wpisać dane dotyczące dokumentu dziecka)			
17. Nazwa dokumentu			
18. Seria i numer dokumentu		19. Data wydania dokumentu	20. Data ważności dokumentu
dzień - miesiąc - rok		dzień - miesiąc - rok	dzień - miesiąc - rok
D. Dane przodków osoby ubiegającej się o przyznanie Karty Polaka (nie dotyczy wniosku o przedłużenie ważności Karty Polaka, wydanie duplikatu oraz o zmianę danych). W przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego wpisać dane rodziców			
Pierwsza osoba			
21. Nazwisko, imiona		22. Pokrewieństwo	☐ matka ☐ babcia ☐ prababcia ☐ ojciec ☐ dziadek ☐ pradziadek
23. Obywatelstwo		24. Narodowość (w przypadku występowania z wnioskiem o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego wpisać numer Karty Polaka rodzica)	
25. Nazwa dokumentu tożsamości (wypełnić tylko w przypadku występowania z wnioskiem o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego)		26. Seria i numer dokumentu tożsamości (wypełnić tylko w przypadku występowania z wnioskiem o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego)	
Druga osoba			
27. Nazwisko, imiona		28. Pokrewieństwo	☐ matka ☐ babcia ☐ prababcia ☐ ojciec ☐ dziadek ☐ pradziadek
29. Obywatelstwo		30. Narodowość (w przypadku występowania z wnioskiem o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego wpisać numer Karty Polaka rodzica)	
31. Nazwa dokumentu tożsamości (wypełnić tylko w przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego)		32. Seria i numer dokumentu tożsamości (wypełnić tylko w przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego)	
E. Zaświadczenie organizacji polskiej lub polonijnej (nie dotyczy wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego, wniosku o przedłużenie ważności Karty Polaka, o wydanie duplikatu oraz o zmianę danych)			
33. Do wniosku załączono zaświadczenie			
☐ TAK ☐ NIE			
F. Poświadczenie znajomości języka polskiego (nie dotyczy wniosku o przedłużenie ważności Karty Polaka, wydanie duplikatu oraz o zmianę danych)			
34. Do wniosku załączono poświadczenie znajomości języka polskiego wydane na podstawie przepisów ustawy o języku polskim, świadectwo ukończenia szkoły lub studiów w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwa ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim			
☐ TAK ☐ NIE			
G. Oświadczenia osoby składającej wniosek:			
Świadom(a) odpowiedzialności karami za składanie fałszywych zeznań zgodnie z art. 233 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137), w związku z art. 2 ust. 1 pkt 4 i art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2014 r. poz. 1187, z późn. zm.), oświadczam, że:			
1. ja lub moi wstępni nie repatriowali się lub nie zostali repatriowani z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, na podstawie umów repatriacyjnych zawartych w latach 1944–1957 przez Rzeczypospolitą Polską albo przez Polską Rzeczypospolitą Ludową z Białoruską Socjalistyczną Republiką Radziecką, Ukrainą Socjalistyczną Republiką Radziecką, Litewską Socjalistyczną Republiką Radziecką i Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich, do jednego z państw będących stroną tych umów;			
2. nie posiadam, a małoletni nie posiada ** obywatelstwa polskiego albo zezwolenia na pobyt stały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.			

H. Podpis osoby składającej wniosek o przyznanie Karty Polaka lub podpis osoby małoletniej w wieku od 13 do 18 lat – w przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego				
Prawdziwość danych zawartych we wniosku potwierdzam własnoręcznym podpisem				
☐ Wyrażam zgodę na przyznanie mi Karty Polaka (dotyczy małoletnich powyżej 16. roku życia)				
miejsce na fotografię*	35	Miejscowość i data	36	Podpis (podpis dziecka w przypadku wniosku o przyznanie Karty Polaka dla małoletniego powyżej 13. roku życia) NIE WYKRACZAĆ POZA RAMKE
I. Podpisy rodziców lub przedstawicieli ustawowych małoletniego (złożone w obecności konsula)				
Na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o Karcie Polaka z dnia 7 września 2007 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1187, z późn. zm.) wnioskuję/wnioskujemy** o przyznanie Karty Polaka małoletniemu wymienionemu w części „A” wniosku. Prawdziwość danych zawartych we wniosku potwierdzam własnoręcznym podpisem/potwierdzamy własnoręcznymi podpisami**		Na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2014 r. poz. 1187, z późn. zm.) wyrażam zgodę na przyznanie mojemu dziecku Karty Polaka.		
37	Podpis rodziców posiadających Kartę Polaka lub przedstawiciela ustawowego		38	Podpis rodzica nieposiadającego Karty Polaka
39	Liczba załączników / liczba kartek	40	Uwagi	
/				
Adnotacje urzędowe				

* Wyraźna fotografia o wymiarach 35x45mm wykonana w ciągu ostatnich 6 miesięcy na jednolitym jasnym tle z zachowaniem równomiernego oświetlenia twarzy, bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami.

** Niewłaściwe skreślić.

ЛІТЕРАТУРА

- Ambasador Polskości. 1050 rocznica chrztu Polski. Warszawa, 2016.
- Dybkowska A., Żaryn J., Żaryn M. Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesnych. Warszawa, 1994.
- Suleja W. Dawniej to było. Przewodnik po historii Polski. Warszawa, 2019.
- Szarek J., Szarek J. Kocham Polskę. Historia Polski dla naszych dzieci. Kraków, 2015.
- Trąba M., Bielski L. Władcy i królowie Polski. Poczet inny niż wszystkie. Warszawa, 2005.
- Wikipedia.pl та інші інтернет-джерела.

ЗМІСТ

ВСТУПНА ІНФОРМАЦІЯ	3
ЧАСТИНА 1	4
1.1. Алфавіт і правила читання.....	4
1.2. Польські числівники.....	7
1.3. Презентація. Місце проживання. Контактні дані.....	9
1.4. Назви членів родини, найпоширеніші професії.....	10
Bliższa rodzina.....	10
Dalsza rodzina.....	10
Сімейний стан:	11
Зразок тексту про своє коріння	11
Назви найпоширеніших професій та занять.....	11
1.5. Календар	13
Дні тижня	13
Назви місяців	13
ЧАСТИНА 2. ОРІЄНТОВНА РОЗПОВІДЬ ПРО СЕБЕ	14
ЧАСТИНА 3. КУЛЬТУРА І ТРАДИЦІЇ ПОЛЬЩІ	17
Найважливіші свята польського календаря	17
3.1. Релігійні свята й обряди	18
3.2. Державні та національні свята Польщі.....	22
Polskie święta narodowe	22
3.3. Національні символи Польщі: прапор, герб і гімн.....	22
Polskie symbole narodowe.....	22
Tekst hymnu	24
3.4. Три столиці Польщі	25

Зміст

Trzy stolice Polski.....	25
Gniezno (województwo Wielkopolskie).....	25
Kraków.....	25
Warszawa	25
3.5. Польські патріотичні пісні.....	26
Polskie piosenki patriotyczne.....	26
3.6. Найважливіші пам'ятки і туристичні місця.	
Легенди та перекази.....	26
Warszawa	26
Kraków.....	28
Wrocław	31
3.7. Традиційна і сучасна польська культура	33
Tradycyjna polska kuchnia.....	33
Piosenki ludowe	34
Współczesna muzyka.....	35
ЧАСТИНА 4. НАЙВАЖЛИВІШІ ДАТИ	
З ІСТОРІЇ ПОЛЬЩІ	36
Najważniejsze daty z historii Polski	36
Trzy rozbiory Polski.....	38
ЧАСТИНА 5. ВИДАТНІ ПОЛЯКИ	44
5.1. Польські князі й королі, королівські династії.	
Виборні королі. Президенти	44
Z dynastii Piastów	44
Dynastia Andegawenów.....	45
Dynastia Jagiellonów	45
Królowie elekcyjni.....	45
Prezydenci Polski.....	45
Prezydenci Polski po roku 1989.....	46
5.2. Нобелівські лауреати.....	46
Nobliści Polscy	46
5.3. Люди мистецтва, науковці, спортсмени,	
святі опікуни Польщі	49
5.3.1. Znani literaci polscy	49

Adam Mickiewicz	49
Juliusz Słowacki	49
Maria Konopnicka i Eliza Orzeszkowa	49
Stanisław Lem	50
5.3.2. Muzycy	50
Fryderyk Chopin	50
Michał Ogiński	50
Krzysztof Penderecki	50
Stanisław Moniuszko	51
5.3.3. Naukowcy	51
Mikołaj Kopernik	51
Maria Skłodowska-Curie	51
Ludwik Zamenhoff	51
Stefan Banach	51
5.3.4. Sportowcy	52
Adam Małysz (skoki narciarskie)	52
Dariusz Michalczewski (boks)	52
Agnieszka Radwańska (tenis)	52
Robert Lewandowski (piłka nożna)	52
5.3.5. Aktorzy i reżyserzy filmowi	52
Andrzej Wajda	52
Roman Polański	52
Jerzy Hoffman	53
5.3.6. Katolicy patroni Polski	53

ЧАСТИНА 6. ГЕОГРАФІЧНІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПОЛЬЩУ	54
6.1. Політичний устрій та адміністративний поділ	54
Ustrój polityczny i podział administracyjny	54
Polskie województwa	55
6.2. Географічні регіони і природні умови	56
Krainy geograficzne i warunki naturalne	56

ДОДАТКИ	59
1. Основні питальні слова та конструкції	59
2. Колядки	60
3. Молитви	61
Ojcze Nasz	61
Zdrowaś Mario	61
Wierzę w Boga	61
4. Найчастіше вживані польські дієслова	62
5. Словничок складних слів	67
6. Як заповнити формуляр анкети на отримання Карти Поляка (wniosek)?	75
7. Взірець анкети на отримання Карти Поляка	80
ЛІТЕРАТУРА	83

Довідкове видання

CENTRUM JEZYKA I KULTURY POLSKIEJ "MOJAPOLSKA"
ЦЕНТР ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ І КУЛЬТУРИ "МОJAPOLSKA"

OTO JEST POLSKA!

Матеріали для підготовки
до співбесіди на Карту Поляка

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Петро Ктитор*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Технічний редактор *Неля Домарецька*
Комп'ютерна верстка *Андрія Кравчука*

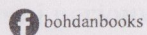
Підписано до друку 23.12.2019. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 5,12. Умовн. фарбо-відб. 5,12.
Термін придатності необмежений, зберігати в сухому місці.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, Україна. У випадку претензій звертатися:
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20
Книга поштою: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com
м. Київ: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

Видавництво «Навчальна книга – Богдан» у соцмережах:

bohdanbooks

bohdan_books

c/NKBohdan

t.me/bohdanbooks

Telegram : @polskigram

ISBN 978-966-10-6142-1

9

789661

061421

Telegram : @bohdan-books

"КНИГА ПОШТОЮ" А/С 529
 Україна, м. Тернопіль, 46008
 т. (0352) 519797
 (067) 3501870, (066) 7271762
 mail@bohdan-books.com

Україна, м. Тернопіль, т/ф (0352) 520607, 520548
 office@bohdan-books.com

м. Київ, т/ф (044) 2968956, nk-bogdan@ukr.net

Гуртові продажі: (0352) 430046, (050) 3384520
 www.bohdan-books.com, www.bohdan-digital.com